

מפתח ותוכן ענינים לפרשת בשלח

רבינו בחיי

הקדמה- כל האברים נמשכים אחר הלב, והקב"ה בוחן לבות בניו במדת הבטחון להרגיל אותם במדה זו..... א'
ובת-ב- כל מקריהם של ישראל במדבר היה נסיון גמור, כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הבטחון שהוא שרש האמונה, ועי"ז יהיו ראויים לקבל התורה, ולסבה זו קרע להם הים רק מדי עברם לתוכו ולא בבת אחת, וכן אחרי שרפו ידיהם מן התורה בא להם עונש שעמלק נלחם בהם, דבעון בטול תורה הצרות באות לעולם, וכל הענינים היו נסיון כדי לקבוע בנפשותם מדת הבטחון..... א'
וילכו- כשבאו ישראל למרה, היו המים מתוקים ונמרדו, ועשה ה' זאת לנסיון, וכשהתפלל משה והשליך דבר מר במים וחזרו למתיקותם היה כל זה לחזק הנסיון ולקבוע בנפשם מדת הבטחון, וע"כ רצה להמתיקם בדבר מר גם בתוך נס - התקינו שיהיו קורין בספר תורה שלשה ימים בשבוע, כדי שלא ילכו שלשה ימים בלא תורה..... ב'
שם- שם לו חק ומשפט, היינו שלמרם הקב"ה חכמת וסגולת הצמחים, שיש עשבים שהם מחיים ויש שהם ממותים ויש שמרפאים, ויש מהם מחליאים, וזה בין בטבע בין בסגולה..... ב'
ושם נסו- אע"פ שכוחות הצמחים ידועים הם ויכולין להתרפאות מהם, עכ"ז אין ראוי לתלות בטחונם בזה, ויתייאש מלהתפלל לה' עי"ז..... ב'
ויצא העם- עיקר האמונה הוא להאמין במה שאין אדם רואה, רק יתלה בטחונו בבעל הרחמים שבראו, שירחם עליו ויתן לו פרנסתו..... ב'
למען- כל מי שמונותיו רווחין הוא מחוייב לעסוק בתורה - עיקר הנסיון מה שמנסה הקב"ה את האדם הוא, כדי שעי"ז יתפרסם לבריות אמונת התורה בעונש ושכר, ואין הנסיון..... ב'

של"ה - דרך חיים תוכחת מוסר

כי אמר- בזה שהקב"ה עשה גדר ואמר פן ינחם העם וכו', רואין, כמה צריך האדם לעשות לעצמו נדרים וסייגים..... ג'
ויקה שש- בשבא ח"ו עת צרה אז לא די רק להתפלל, רק צריך לעשות תשובה בכל לב לה'..... ג'

תורת משה - אלשיך

ויאמר ה'- פרנסה הוא הכל כפי חכמת המקבל, כי עון ממות וחובות מטיב, וגם מי שעוסק בתורה צריך לדע שאם אין לו הרוחה עכשיו בעוה"ז, שהוא כדאי, שע"י יהי' לו פי שנים לעוה"ב..... ג'
או יאמר- כמו שהמן שהי' להם רוחני נתן חיות לגוף גשמי, כ"כ יכול התורה הרוחני ליתן חיות להגוף הגשמי, ולכן יהי' להגוף קיום אחר התחי' בשלא יהי' שום מזון גשמי..... ג'
עוד יתכן- כשיצאנו ממצרים, רצה הקב"ה לקדש נפשנו, ושיחי' כל חשק של איש ישראל רק לעסוק בתורה, ולא יהי' היצר לאבן נגף, לכן הי' רוצה להשריש בנו ח"ו עקרים כשיצאנו ממצרים, והם מרומזים בפסוקים בפ' המן..... ח'
ויאמר ה'- הקב"ה אינו יכול להפיל שר של עמלק, מפני שהוא ביד ישראל בכל חמא שחמא אדם הוא מחזיק אותו..... ז'
ויבן משה- אל יתיאש אדם לנצח היצ"ר מפני שנשבע הקב"ה שלא יהי' חשם שלם עד שינקום מעמלק, ובוודאי לא יניח הקב"ה שמו נפרד..... ז'

אור המאיר

בפסוק ותקח- כפי ההתעוררת של תחתונים, כבה גורמים פעולות של הקב"ה עליהם, ומרים פעלה בלקחה הת"ף בידה, ר"ת ח'צור ת'מים פעל', ולמדא זאת שגם נשים אחריה לקחות, והי' לכם בטוח בחסדי ה' שיחפוך הדין לרחמים.... ח'

הלצה- מי שיושב בעת שלש סעודות ואינו מדבר בשעה שאומרין דברי תורה, וסובל לשמעו אף שאינו מכינו, ובפרט אם צריך לסבול זמן מה להתעכב שם, יהי' ניצול עי"ז מחבלי משיח, דלעתיד לבא יאמר מלך המשיח ג"כ דברי תורה, ומי שסבל לשמוע מקודם, לא יהי' לו צער כ"כ לשמוע דבבר רגיל הי' בזה.... ח'
בפסוק- אמירת פרשת המן בכל יום, הוא סגולה רק אם אומרו בכוונה ובטחון שהפרנסה הוא רק מה', ולא יתלה בסיבות - כשרואה אדם שמונותיו מצומצמין, העצה לזה להתחזק במדת הבטחון, וליתן צדקה גם ממיעוט שיש לו..... ח'

ערבי נחל

ויסר את אופן- המצריים רדפו אחר בני ישראל פנים מול פנים, רק באמצע הגיע להם מורך מבני ישראל, ופגעו בישראל, ורצו ויעבדו את ישראל, וכדי שלא יניעו ליבשה הי' צריך הקב"ה להסיר את אופן מרכבותיו..... י'

נועם אלימלך

או יאמר- אם הצדיק מלווה לאדם אוי הוא מקשר אתו, אבל אם האדם שמלווה, הוא איש נעצב וריקן, הוא מכניס בו עצבותו ומפסיקו יותר מקדושתו..... י"א
ויקה משה- האבות חק' ויוסף הצדיק הי' בהם בחינה, שבכל דבר גשמי שהרגישו מתיקותו, היו חושבים שכדאי הבורא ב"ה בעצמו, שברא הגשמי הזאת, הוא טוב ומתוק עד אין קץ - כשרוצה צדיק לעשות טובה לאיזה אדם, אז מקודם צריך שיכניס בהמקבל אמונה, שיאמין שיהי' לו מוכה ע"י צדיק הזה..... י"ב
ואתה הרם- א"א לאדם שיקיים כל המצות בכל פרטיהם, רק כשאדם מקיים מצוה אחת בשלימות, אזי יעזור לו ה' שיוכל עי"ז לקיים כל המצות - דרך בני אדם כשאוחזים באיזה מדה והוא עומד בה במדרגה אחת, הוא סובר שכבר תיקן והוא שלם במדה זאת, ולא כן הוא אלא שצריך לעלות באותה מדה למדרגה גדולה הימנה..... י"ב
כל המחלה- יציאת מצרים הוא יותר חידוש מבריאת שמים וארץ, דהקב"ה רוצה להטיב, ממילא הבריאה הוא הטבה ואין זה נגד טבעו כביכול, אבל ביציאת מצרים שהכה המצריים במכות גדולות, וזה נגד טבעית, זהו חידוש גדול..... י"ד
ויאמר- כביכול הקב"ה אומר שהפרנסה כבר היא מוזמנת לאדם, רק שממתינן שיהי' לאדם בטחון, ואז פרנסתו מוזמנת לו בלי שום צער ועבדות..... י"ד
והיה ביום- אם כל השבוע מתנהג אדם כראוי, אזי כיום הששי נתלהב בקרבו קדושת שבת, ואף שלא עשה עדיין ההכנה ליום השבת, דהמעשה עצמו של ימי החול הם גורמים הקדושה, ומי שמרגיש הכנה עצמיות ביום השישי, סימן הוא לו שעסק בתורה בדבקי כל ימי החול..... י"ד
ויאמר משה- אע"פ שהאדם הוא מעורבב בדעת, עכ"ז עכ"פ צריך להיות זכה וברורה באמונת ה'..... י"ד
זכור את- צריך אדם לזוהר שלא יהיה ג' ימים בלא תורה ח"ו כי על ידי זה יתנבר היצר הרע ח"ו במאוד, וצריך להתחזק מאד ולעסוק בתורה תמיד.... ט"ז

דגל מחנה אפרים

או יאמר- כשיפוצו תורת הבעש"ט חוצה אז יפקון מגלותא, רמו בפסוק.. ט"ז
או יאמר- בתורה יש מים מתוקים, וגם מים מרים, וצריך האדם להתפלל בכרבת והעקב נא, שירגיש בתורה המים מתוקים..... ט"ז
ויאמר- שלימות מדת הבטחון הוא, שיכחם בה' שיכול להזמין לו פרנסתו גם בלי שום פעולה, וגם כשצריך לעשות איזה פעולה, אז הפעולה עצמו ג"כ מה'..... ט"ז
או יאמר- כפי מה שמרחם אדם על הבריות, כן מרחמין עליו מן השמים.... ט"ז

אוהב ישראל

דבר- צריך האדם להתיישב הדעת קודם לימוד התורה ותפלה, לידע לפני מי הוא עומד, על דרך החסידים הראשונים שהיו שוהים שעה אחת קודם התפלה כדי שיכוונו לבם למקום..... ט"ז

וּפְרַעָה הַקְרִיב-כִּיּוֹן שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּעַת קְרִיעַת יָם סוּף בַּצָּרָה גְדוֹלָה, הִ' לָהֶם הַעֲצָה לְהִנָּצֵל רַק עָ"י מַסִּירַת נַפְשָׁם לָהּ, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁיעְרוּ בַּעֲצָמָם שְׂאִינָם כַּמְדְּרִיגָה זֶה, אֲבָל מֹשֶׁה רִבִּינוּ אוֹתָם הִתְצַבּוּ וּרְאוּ, שִׁיבֹאוּ לַמְדְּרִיגָה זֶה, וְכֵן הִ' שִׁקְפִין נֶחֱשׁוֹן בֶּן עֲמִינָדָב ..... הֲנִנִי מוֹמְטִיר-אִם אָדָם רּוֹצֵה לִידַע אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בְּכָל יוֹם, יוֹכֵל לִידַע זֶה, עָ"י שִׁימְתָּכֵל בַּתּוֹרָה שֶׁלֹּאמַד בָּהּ, יוֹכֵל לִידַע כָּל דְּבָרִים הָעֵתִידִים וְכָל חֵבֶא עָלָיו..... וְ"ז

מאור ושמש

וַיְהִי בִשְׁלַח-צִירִיכִים לִיזְהַר מִלְקָרֵב כָּל אָדָם, דְּכַמָּה פַעֲמִים יֵשׁ אֲנָשִׁים צְבוּעִים שְׂמֵרָאִים עֲצָמָם שֶׁהֵם כְּשִׁירִים, וְאִין תּוֹכֵם כְּבָרִם, וְעָ"י שְׂמַחְבָּרִים עִמָּהֶם, הֵם מִבְּלָלִים הַעוֹבְדֵי ה', מַעֲבָדוֹת הַשֶּׁם, וְלִכֵּן סָכַב הַקֵּב"ה אֶת יִשְׂרָאֵל בַּמְדַּבֵּר שְׁעִ"ז יִתְפַּדְּרוּ הָעָרֶב רַב מִיִּשְׂרָאֵל ..... וַיְהִי-מִחוּיִיבִים לְהִזְדַּרְוּ מִלְחָמָה נֶגֶד הָעָרֶב רַב, וְכָל זֶמֶן שִׁישׁ מֵהֶם בַּעֲלֹם הֵם מַעֲכִיבִים הַנְּאוּלָה רַח"ל, וְלִכֵּן לֹא נָחַם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ פִּלְשְׁתִּים, דָּאֵם הוֹלִיכֵם מִשָּׁם הָיוּ מִתְנַבְּרִין כ"ב עַד שֶׁלֹּא הִ' אֶפְשֶׁר לִיִּשְׂרָאֵל שִׁיחֲדוּ בַתְּשׁוּבָה..... וְ"ח וְה' הוֹלֵךְ-לֹא יַחֲזִיק אָדָם מוֹבָה לַעֲצָמוֹ בַּמַּצּוֹה שְׁעִשָּׂה, וְכֵן כַּשְׁעוֹשָׂה ח"ו עֲבִירָה לֹא יִהְיֶה קָל בְּעֵינָיו, וְעָ"ז יוֹסִיף אֲמוּנָן לַעֲבֹד ה'..... וְ"ח וַיִּשְׂאֵל-מִי שְׂמַקְבֵּל עַל עֲצָמוֹ מַסִּירַת נַפְשׁ, אִזּוּ אֵינִי צָרִיךְ לִבְּוֹא לִידֵי נִסּוּיָן, לִכֵּן כַּשֶּׁנָּא אִיזֵה צָעַר לְאָדָם אוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, דָּאֵנִי מוֹכֵנִים לַמַּסִּירַת נַפְשׁ, מִמִּילָא אִין צָרִיךְ עוֹד לְנִסּוּיָן, דְּכַבֵּר הוּא דְּבוֹק בְּאֱלֹקִים חַיִּים ..... וְ"ט וַיֹּאמֶר- מִי שֶׁרוֹצֵה לִקְבֹּל עָלָיו עוֹל תּוֹרָה, צָרִיךְ לַחֲיוֹת לוֹ בַּטַּחֲוֹן בַּה' שֶׁלֹּא לְדַרְוֹף אַחֲרֵי פְרִינְסָתוֹ, וְעַקְמִית שְׁפָתָיו שֶׁל תּוֹרָה הִיא מַעֲשֵׂה לִקְוִים וּבְרִכְתִּיךְ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, וְכָל מִי שֶׁעוֹסֵק יוֹתֵר בְּדִבְרֵיכּוֹת בַּה', אִזּוּ פְרִינְסָתוֹ מַצּוּי' יוֹתֵר בְּרִיּוֹת .... וְ"ט הִנֵּה כָּל-הַמַּעַם שֶׁלֹּא יִירָד הָמָן בַּשַּׁבָּת הוּא, כְּדִי שֶׁלֹּא יִבְאֹו יִשְׂרָאֵל לַחֲשֵׁשׁ מִלְּמוֹל שֶׁלֹּא לַצּוֹרֵךְ, אִם יִטְלוּ יוֹתֵר מִהַצּוֹרֵךְ לָהֶם, וְגַם כֹּאֲנָשִׁים הַכְּשִׁירִים הִ' חֲשַׁשׁ זֶה, דְּשִׂמָּא בַּעַת לְקִיטָתָם יִהְיֶה לָהֶם חֲשַׁשׁ שְׂאִין לָהֶם עוֹמֵר שֶׁלֶם, וְיִלְקֻטּוּ יוֹתֵר ..... וְ"ט וַיְדִי-מִלְחָמַת עַמְלָק הוּא קֶשֶׁה מְאֹד מִפְּנֵי שֶׁהוּא רּוֹצֵה לַעֲקֹר הָאֲמוּנָה, וְלִכֵּן הִ' מִלְחָמָה זֶה קֶשֶׁה יוֹתֵר לְמַשָּׁה רִבִּינוּ וְהִ' צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת פְּעוּלוֹת רַבּוֹת ..... כ'

אור לשמים

וַיִּחָזֵק ה'-כַּשֶּׁמֶאֱמִין אָדָם שֶׁבְּכָל מְקוֹם יֵשׁ נִצְיָוִן חֵק, אִזּוּ לֹא יִתִּירָא מִשּׁוֹם דְּבַר, וְאִפְ"י מִיַּצַּח"ר, דָּאֵם הִשִּׁי"ת שׁוֹכֵן בְּקִרְבּוֹ, בּוֹדָאִי לֹא יִשְׁמַע אֶל דְּבָרוֹ ..... כ' עוֹד נ"ל-מִצּוֹת קְרִיאַת שְׁמַע מְגִין גַּם אִם לֹא שְׁמַע לְאוֹנוֹ, כִּי גְדוֹל אֲמוּנָתוֹ הָגֵם שֶׁהוּא לֹא שְׁמַע, שֶׁהוֹלֵךְ לְמִקּוֹם גְּבוּה לַמַּעֲלָה מִהַשְׁמִיעָה, וְהַקֵּב"ה מִקְבָּלוֹ..... כ'

אהבת שלום

וַיֹּאמֶר ה'-גְּדוֹל חֶסֶד ה', שֶׁנֶּחֱשֵׁב לִירְאֵי הַשֶּׁם כְּמוֹ תַפְלָה גַם סְפוּרֵי דְבָרִים בַּעֲלָמָא, מִפְּנֵי שֶׁנִּגְזְרוּ בְּתוֹכָם דְּבָרֵי תַחֲנוּנִים, כְּגוֹן אֲמִירַת מֹשֶׁה רִבִּינוּ הִתְצַבּוּ וּרְאוּ וְכו' ה' יִלְחֵם לָכֶם, שֶׁהִכְתוּב חוֹשְׁבוֹ לַתַּפְלָה ..... כ"א וּבְנֵי-הַבְּטַחָוִן שֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲצֵל הִים הִ' כ"ב גְּדוֹלָה, שֶׁהִלְכּוּ בֵּים כֹּאֲמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים עַל הִיבְשָׁה, וּבְמַחֲוֹנֵם הִ' בְּעֵינֵיהֶם כְּמוֹמֵן אֲצֵלָם ..... כ"א עוֹזֵי וְזִמְרַת-מִי שֶׁהִ' בַּצָּרָה וְנִיצוֹל הוּא מְרַגֵּשׁ יוֹתֵר הִישׁוּעָה, מִמִּי שֶׁלֹּא הִ' בַּצָּרָה מַעֲוֹלָם, וְיֵשׁ בִּכְחַ שֶׁכָּל לֹמֵר שִׁירוֹת וְתַשְׁבּוּחוֹת לַהֲקֵב"ה..... כ"א

אמרי פנחס

לִכְךָ לֹא-לִכֵּן לֹא יִירָד הָמָן פַּעַם אַחַת בַּשַּׁבּוּעַ, רַק בְּכָל יוֹם כְּדִי שִׁיתְחַזְּקוּ כֹּאֲמוּנָתָם שֶׁבּוֹדָאִי יִירָד מִן כְּכָל יוֹם..... כ"א לְמוֹחַ-דְּבַר שֶׁנִּפְרַד מִשְׁרָשׁוֹ, אִם הוּא ע"כ פ' קְרוֹב לִשְׁרָשׁוֹ יוֹכֵל לְהִתְקַיֵּים אִיזֵה זֶמֶן, כֹּאִילֵן שֶׁנֶּעֱקַר מִהַקְרָקַע אִם ע"כ פ' מוֹנַח עַל הַקְרָקַע יוֹכֵל לְהִתְקַיֵּים אִיזֵה זֶמֶן, לִכֵּן הָמָן שֶׁהִ' שְׂרָשׁוֹ מְאֹד לַמַּעֲלָה, הִיא מִתְקַלְקֵל בְּלִיגָה, אֲבָל זֶה הִ' רַק בַּחוּל, אֲבָל בַּשַּׁבָּת שֶׁהַקְדוּשָׁה בָּאָה לְמַטָּה וְנִתְקַרֵּב אֶל הַשּׁוֹרֵשׁ, לִכֵּן לֹא הִבְאִישׁ ..... כ"א אֲמַר-אֶף כְּשִׁירַד הָמָן בַּחוּשׁ הִיא חִילּוֹק גְּדוֹל בֵּין מִי שֶׁהִ' לוֹ אֲמוּנָה, וּבֵין מִי שֶׁלֹּא הִ' לוֹ כ"ב, וְלִכֵּן עֲכָשְׁיוֹ כַּשֶּׁאֲוֹמְרִים פֶּרֶשֶׁת הָמָן וּמוֹכַחַת לוֹ שֶׁלֹּא יַחֲסֹר לוֹ מוֹזוּנִי, הָעֵיקָר צָרִיךְ לַצָּרָה לִזְהַר הָאֲמוּנָה, דְּעֵיקָר אֲמִירַת פ' הָמָן הוּא אֲמוּנָה..... כ"א

אָמַר הוּא-הָמָן יוֹרֵד גַּם עֲכָשְׁיוֹ רַק שֶׁהוּא מְלוּבֵשׁ בְּלִבוּשִׁים, וְכָכָל אַחַד בַּהֲסִיכָה לְפָרְנָמָתוֹ מְלוּבֵשׁ שֶׁם הָמָן..... כ"א

אורח לחיים

וַיְהִי-לֹא יֹאמֶר אָדָם שֶׁא"ל לַעֲמוּד נֶגֶד יַצַּח"ר וְלִכְבוֹשׁ הַר הַגְּדוֹל, דְּבוֹדָאִי אִין נִוְתָנִין לוֹ יַצַּח"ר גְּדוֹל שֶׁלֹּא יוֹכֵל לִכְבוֹשׁוֹ, וְכַשֶּׁנָּא לְמַחֵר וּלְלַחוּם עִם יַצַּח"ר הִשִּׁי"ת יִהְיֶה בְּעוֹזְרוֹ..... כ"א וַיִּרְא-בַּמַּצְרִים סִבְרוּ יִשְׂרָאֵל דָּהֵם נִנְאִלִים רַק בּוֹכּוֹת אֲבוֹתָם וְלֹא מִפְּנֵי שֶׁה' אוֹהֵב אוֹתָם, אֲבָל כַּשֶּׁרְאוּ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִים פִּלְטַת הַמַּצְרִיִּים, וְהִסִּיכָה לֹזֶה כְּדִי שֶׁלֹּא יִלְכוּ בַּפֶּחַד שֶׁהַמַּצְרִיִּים רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם, אִזּוּ חֲבִינוּ גְדוֹל אַהֲבַת ה' אֲלֵיהֶם, וְהִכִּירוּ שֶׁנֶּם בַּמַּצְרִים הִ' לָהֶם אַהֲבָה, ע"פ מִשַּׁל נָאָה..... כ"ב וְתַקְּחָה-הַנָּשִׁים לֹא הָיוּ יוֹכֵלִין לַעֲנוֹת וּלְשִׁיר אַחֲרֵי מֹשֶׁה הַשִּׁירָה, כִּי קוֹל בִּאֲשָׁה עֲרוּתָה, לִכֵּן לִקַּח מְרִים וְכָל הַנָּשִׁים הִתְנוּף בִּידֵיהֶן, וְעָ"י שֶׁהוֹכּוּ עַל הַתְנוּף לֹא שְׁמַעוּ יִשְׂרָאֵל הַשִּׁיר שֶׁלָּהֶן..... כ"ב

תפארת יהונתן

עוֹד נִרְאָה-אֲצֵל הִים הִיא זֹכָה כָּל אַחַד מִיִּשְׂרָאֵל, שִׁיחִיהָ הַשְׁכִּינָה מְדַבֵּר מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ הַשִּׁירָה, רַק הָעָרֶב רַב לֹא הִיא זֹכִים לֹזֶה, לִכֵּן כְּתִיב אִזּוּ יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדוֹגְמָתוֹ, שִׁקִּיבְלוּ הַשִּׁירָה בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, וְאִמְרוּ לַעֲרֹב רַב לֹאֲמַר אַחֲרֵיהֶם מִה שִׁישְׁמַעוּ מִפִּיהֶם..... כ"ג וְנִרְאָה-הַנָּשִׁים לִקְחוּ תוֹפִים בִּידָם כַּשֶּׁאֲמָרוּ שִׁירָה אֲבָל לֹא אֲנָשִׁים, כִּי הָאֲנָשִׁים הִיא תִּיכָף שׁוֹרָה עֲלֵיהֶם רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וְלֹא הָיוּ צָרִיכִים הַתַּעֲוֹרֶרֶת שְׂמַחָה עָ"י בְּלִי שִׁיר, מִשָּׂא"כ הַנָּשִׁים הָיוּ צָרִיכִים לְהַתַּעֲוֹרֶרֶת שְׂמַחָה תַּחֲלוּלָה עָ"י בְּלִי שִׁיר ..... כ"ג גַּם יִשְׁ-הַנָּשִׁים לִקְחוּ תוֹפִים בִּידָם וְלֹא הָאֲנָשִׁים, דְּכִיּוֹן דְּקוֹל בִּאֲשָׁה עֲרוּתָה, וְהֵם הִיא שׁוֹרְרִים וּמַחֲנִנִים, וְלִכֵּן שֶׁלֹּא לְהַכְשִׁיל אֲנָשִׁים בְּקוֹלָם לִקְחוּ תוֹפִים בִּידָם לִכֵּל יִשְׁמַע קוֹלָם..... כ"ג

מנחם ציון

ה' יִלְחֵם-בּוֹהַ שְׁבָנִי" הָיוּ נִרְדָּפִים קוֹדֶם שֶׁנִּכְנְסוּ לַיָּם, הִ' בּוֹהַ לִימּוֹד לְדוֹרוֹת, שֶׁאֵע"פ שִׁיחִיו יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת נִרְדָּפִים, לֹא יִכְלוּ הַגּוֹיִם לְהִתְקַרֵּב עֲלֵיהֶם כָּל חֲלִילָה שֶׁל הַגִּלּוֹת..... כ"ג

מאור עינים

כָּל הַמַּחֲלָה-ע"ד הַלָּצָה, הַרּוּפָאִים אוֹמְרִים לְהַחֲלוּלָה אֶתְּהָ בַּעֲצָמָךְ גִּרְמַת לֵךְ כִּי אֲכַלְתָּ דְּבַר פְּלוּנִי, וְכ"ב הִיסוּרִים שֶׁל אָדָם הוּא בַּעֲצָמוֹ גִּרְם לוֹ בְּעוֹנוֹתָיו, רַק הִשִּׁי"ת בְּרֹבֵד רַחֲמָנּוֹתוֹ רּוּפָא אוֹתוֹ, וְאִינוּ אוֹמֵר לוֹ אֶתְּהָ גִרְמַת לֵךְ..... כ"ד קַח צִנְצָנֶת-בְּהוּיָם יֵשׁ ג"כ קְרִיעַת יָם סוּף, וְאִח"כ כֹּא הָמָן, וְכַשֶּׁאֲרֵם אוֹמֵר שִׁירָה בְּכָל יוֹם, צָרִיךְ לְצִיִּיר בְּדַעְתּוֹ כֹּאִילִי אוֹמֵר שִׁירָה עַל הִים, וְנַעֲשֶׂה בִּאֲמַת לַמַּעֲלָה בַּח"י קְרִיעַת יָם סוּף..... כ"ד בַּפְּסוּק וְהִיָּה-ע"כ אוֹמְרִים בְּכָל עָרֶב שַׁבַּת מוֹזוּר ק", שְׂמֵרוֹמוֹ שֶׁם תַּעֲזוּ כַּמְדַּבֵּר, חֵינִי הַדִּיבּוֹר שֶׁל כָּל יְמֵי הַשַּׁבּוּעַ, וַיַּעֲקֹר צָרִיךְ לַצִּעּוֹק אֶל ה' צַעֲקָה בְּלִי דִּיבּוֹר לַתְקֵנוּ - בְּכָל דְּבַר הַנִּרְאָה חוּל יַעֲשֵׂנוּ עַל מַהֲרַת הַקּוֹדֶשׁ, חֵינִינֵנו כְּמוֹ בִּאֲכִילָה וּבְמִשָּׂא וּמִתָּן יֵשׁ כּוֹ כְּמָה דִּינִים וְהִלְכּוֹת, וְהֵם הַחַיּוֹת שֶׁל הַדְּבָרִים - אֵל יִמְעַט בְּעֵינָיו שֶׁל אָדָם שׁוֹם דִּיבּוֹר הַגּוֹן, כִּי אִין כָּל הָעוֹלָם יוֹכֵל לִקְבֹּל אוֹר הַשֶּׁכֶר שֶׁל מַצּוֹה וְדִבּוֹר הַגּוֹן..... כ"ד

זרע קודש

וַיִּשׁוּבוּ-עֲבוּדָה זֶרֶה שֶׁל מַצְרַיִם הִ', פִּי הַחֲדִירוֹת, שֶׁמְדַבֵּר כָּל מִה שֶׁרוֹצֵה, וְהַקֵּב"ה אָמַר וַיִּשׁוּבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחֲדִירוֹת, שִׁישׁוּבוּ אֶל ה' וְשִׁלָּא יִדְבְּרוּ רַק מִה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲבוּדַת ה'..... כ"ה וַיֹּאמֶר ה'-כְּמָה פַעֲמִים מִשִּׁיב הַצִּדִּיק לְאָדָם בַּהֲעֵבְרָה בַּעֲלָמָא, אֲבָל בִּאֲמַת הַדִּיבּוֹר בַּעֲצָמוֹ הוּא תַפְלָה, וּפּוֹעֵל בּוֹהַ הַדִּיבּוֹר, רַק צָרִיךְ לְהַסְתִּירוֹ כְּדִי שֶׁלֹּא יִרְגִּישׁוּ הַמַּקְטְרִיגִים..... כ"ה וַיֹּאמֶר-עֵיקָר אֲחִיוֹת או"ה בִּישְׂרָאֵל הֵם עָ"י מְדוּתֵיהֶם, דְּכָל אוֹמֵה יֵשׁ לוֹ מִכָּע וּמִדָּה רַע, וְכ"ז שְׁבָנִי יִשְׂרָאֵל אִין שׁוֹכְרִין מְדוּתִים יֵשׁ לָהֶם אֲחִיוֹת, וְכַשֶּׁנָּא" שׁוֹכְרִין מְדוּתֵיהֶם, אִזּוּ כָּל בּוֹחּוֹת הָאֲמוּנוֹת נִשְׁכָּרִין, רַק צָרִיךְ לִזְהַר עוֹר מַח'..... כ"ה

ויושע-ביום 'ההוא' ר"ת את השמים ואת הארץ, דתיכף מאז כשברא העולם, ה' ברצון הש"ת להטיב לנו ולהושיענו .....כ"ו
א"י ויושע-התחלת אדם בעבודת ה', יכול להיות כמי שלמד מאבות איוה אומנות, אבל אח"כ צריך לילך ממדריגה למדריגה עד שמעצמו יבין וישכיל אמיתית מציאות ה', רק גם אחר שישנו, צריך להיות לו ג"כ אמונה .....כ"ז

באר מים חיים

וימרו בעומר-בפרנסה הראשונה ששלח הקב"ה לישראל, ה' רוצה להשריש בליבנו מדת הבטחון, ומפני זה לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר, כדי שילמוד האדם שאף שצריך לעשות השתדלות לפרנסה, עכ"ז כל השתדלותו הוא הוא רק כמו זריעה בקרקע, דגם אם עומד שם כל היום וכל השנה, לא יצמח יותר, רק צריך לשים בטחונו בה' .....כ"ז

קדושת לוי

האזר החיים-אף שרואין שהם אינו סובל דבר מת, זה הוא מפני שהם לא נתקלקלה בחמא עין הדעת דגרמה מיתה, רק הארץ, אבל ברשעים שהם מתים בחייהם, וכאן אצל המצריים נעשו על ידיהם קידוש ה' גדול לכן סבל אותם ולא רצה לפלמן .....כ"ז
אז ישיר-כשיש לאדם שמחה בלב אז נפסקת לשעה או יותר, אבל כשאדם מדבר דיבורים בעת שמחתו, או מתפעלת ונתרבה השמחה יותר ויותר, לכן בני ישראל כשנרקע להם הים רצו להרבות בשמחה, ע"כ כנסו בגדר דיבור לשיר השירה, בכדי להרבות תענוג .....כ"ח
אז יאמר-עיקר שמחתנו שהקב"ה בחר לנו לעם, והעבודה שאנו עובדים את בוראנו היא עצמה תענוג גדול לנו .....כ"ח
במדרש-יכולים לומר שני פנים מה שקפץ נחשון לתוך הים, או שמסר נפשו לה, וה' רוצה לקיים צויו וגם אם יוטבע, או שה' לו בטחון כ"כ שבדאי יעשה ה' להם גם ולכן קפץ, והאמת הוא אופן השני שה' בהם בטחון שבדאי ינצלו, ומכאן זה הבטחון דייקא נעשה להם הנם, ובוה הבחינה צריך אדם להתנהג תמיד שיחא כטוח בה' שבדאי יזמין לו ה' כל צרכיו, ועי"ז ימלא ה' שיומין לו .....כ"ח
עזי וזמרת-הקב"ה יש תענוג ממעשינו, אע"פ שהכל הוא בעזרתו ית, ע"פ משל מהר"צ ר' בער ז"ע, דכשאב מנסה בנו, אם הוא רואה שבנו אין עומד בשכלו מעצמו אז האב עוזר לו, ואפ"ה יש נחת רוח לאב, אף שעזרו .....ל'
אז יבואר-צריך האדם לקבוע במחשבתו, שאצל הקב"ה אין זה יגיעה לעשות הנם, רק העיקר בנס הוא להורות שהוא אוהב את ישראל, וצריך האדם להכיר שנס הוא בדרך הטבע, שה' יכול לשנות כל דבר .....ל'
ועל-לעתיד כשהקב"ה יעשה לנו ניסים, אז יעשו האומות עמנו מלחמה ויצירו לנו, ובוודאי נדמה אז היצר הרע כהר דאם היה כחוש היו מניחים לנו לילך לארצנו, אבל באמת יהיה כחוש השערה, לזה ישפוט עמם ה' .....ל'
אבלוהו-בששת ימי המעשה השפע בא משמים לארץ ומשתלשל עד שמצמצם בעולם העשיה במעשה גשמיית, ולכן ירד המן בששת ימי חול, אבל בשבת הוא להיפוך נעשה מן הגשמיית רוחניות ועולה ממטה למעלה, ולכן גדל תבואה בשבת - אכלוהו היום, היינו אכילה הוא לשון תענוג, שעיקר התענוג יהיה היום, מיום השבת עצמו ולא מדבר גשמי .....ל"א
ויאמר ה'-ע"י שמצפה אדם בכל יום לשבת ומזכירו בכל יום, בזה הוא מראה שחיבה אצלו, ואז כשהגיע השבת ישמרנו בדת שלא לחלל ח"ו, ומפני שאמר משה לישראל השבת רק ביום ו', לכן נכשלו, שלא הי' להם חכמה .....ל"א
הגני-הצדיקים נקראים מהלכים, זולת בתפלת י"ח נקראים עמידה, כיון שצריך לצייר במחשבתו שהוא עומד לפניו ית, ומתחנן אליו כבן המתחמא לפני אביו, וכפי מה שאנו עושין למטה מעוררין למעלה, א"כ כשאנו במדריגה של עמידה לפניו יתברך, אז גם כביכול הקב"ה מחמת חיבת ישראל עומד לפנינו ומצמצם ומעמיד עצמו על נקודת ישראל שהם נקודת מחשבתו אשר בשבילים עלה ברצונו לברוא כל העולמות, והכל כדי להטיב לישראל והם עיקר המחשבה .....ל"א

הת"ם סופר

ויצעקו-לפעמים מסתיר הקב"ה עצמו מישראל, כדי שיתפללו אליו, ומשה וגדולי ישראל הבינו זאת, רק דלת העם אמרו המבלי אין קברים, ומשה רבינו

רצה להתפלל ועי"ז יבא הישועה תיכף, לכן התפלל סתם, הושיענו ה', ואילו הי' מפרש שיחתו 'דבש"ע בקע חים' הי' נבקע והי' קידוש ה', ולכן אמר לו ה' מה תצעק אלי .....ל"ב
זה אלי-אע"פ דוריון מקדימין עדיף ממצוה מן המוכרח, אבל בקר"ש שהוא קבלת עומ"ש, מצוה מן המוכרח עדיף, דליכא למיחש בזה לפיתוי היצר, לכן סמיכת נאולה לתפלה עדיף מלהקדימו בתחילת היום .....ל"ב
ויהי בשלח-כשסר חווק הלב של פרעה, אז הכיר שכל כסף שקיבץ, הכל הי' בשביל בני, ושמו שפטרם, רק כשראה שסכב ה' את ישראל במדבר חשש שישבו לו, אז צוה וי, דלא חפץ בהם ובהמונם .....ל"ג
וחמושים-מן השמים הזמינו שרתן ואבירים יהיו ניצים ועי"ז יכרח משה ממצרים ושם נתחכם להיות נואל ישראל, ולכן לא מתו הם בני ימי אפילה, כדי שיראו נאולת ישראל ע"י משה רבינו, ולכסוף נטלו את שלהם, וד' רבוא שמותו ה', מפני שהקב"ה ניסה את ישראל בשתי נסיונות, א' דאף שיראו שונאיהם בני ימי אפילה לא ינעו בהם, ומי שרצה לננוע במצרי או בממונו מת, והנסיון הב' שיאמינו בשעת מכת בכורות והצווחה היא מהמצריים, ולא לצאת מפסח ביתם .....ל"ג
כי קרוב-כיון ששמו ישראל קודם צאתם ממצרים, לכן חשש הש"ת אם יארע להם מלחמה מרם עבדו ג' ימים יפחדו, כי יזכרו מעשי שכס ביום השלישי, ע"כ הניחם ה' דרך מדבר ולא ציוה לחזור לפי החירות עד אחר ג' ימים, ומשו"ה נענש מרע"ה בשרצה להביא בנו ערל למצרים ולמולו שם, דעי"ז יבינו ישראל שיש סכנה למול ולילך בדרך, ועי"ז גם הם לא יאכו לצאת ביום מילתם .....ל"ג
ויקח משה-מפני כך לא נתעסקו ישראל עם עצמות יוסף מפני שכל דור השביע לבניו שאחר ת' שנים יקחו עצמותיו, ולא ידעו שידלג ה' על הקץ, אך בני עמרם נצטוו מאביהם ליקח עצמות יוסף, והוא ידע שנולד מושיען של ישראל - ועוד דמצות דבר נא קודמת לשבועת יוסף, רק דמצוה זו הי' רק מי שעבדו במצרים ולא שבט לוי .....ל"ג
ובני ישראל-ישראל פחדו מהמצריים, מפני שלא הרגישו שפרעה רודף אחריהם, ומוליה לא חיו, אבל באמת לא ראו זאת, מפני שהמצריים היו כמו מתים ולכן לא הרגישו .....ל"ג
ויאמר-משה אמר לישראל שישבו לפני פי החירות, ויעסקו בזה במצות קידוש ה', והמצוה יגן עליהם, רק חששו ישראל מה יח' במדבר היכן יעסקו במצוה זו, ועי"ז השיב להם משה, שכוח שיקיימו מה שציוה להם הלאו של לא תסיפו לראותם יח' נחשב כאילו עשה מצוה, וזאת תגין עליהם .....ל"ד
מה תצעק-מרע"ה לא הי' רוצה להטריח כלפי מעלה, והיה ממתין לישועת ה' ממצרים שכבר הובטח, רק לא הי' יכול לסבול עוד תרעומת בני ישראל, ע"כ התפלל שהקב"ה ה' ילחם לבם היינו שימחר ישועתו כדי ואתם תחרישון, שהוא ינוח מסבלות ישראל ותרעומתן .....ל"ד
ויאמינו-אף שנגזר על ישראל עינוי ועבודה רבה מ"מ נשפטו מצרים, דהם עשו יותר ממה שנגזר עליהם, נמצא דאפ' בשעת הסתר פנים והעלמת עין מהרשעים, מ"מ השגיח הש"ת בעין א' פקוחה ועין א' ישנה, כ"כ בגלות הקב"ה משגיח על כל פסיעה ופסיעה, אלא שיש להש"ת כח עצירת לשתוק ולסבול עד בוא יום אידם, ועל זה אמרו שירה מי כמוך באלים, באילמים שרואה ויודע ושותק ..ל"ד
אי גמזי-כשיצאו ישראל ממצרים הלכו לכל מקום אשר יסע הענן אפ' אל המדבר, והוא כשומע לכל מה שכתוב בתורה שבכתב, אבל אצל חים הלך הענן מאחריהם, ואם ילכו ישראל אחריו, הי' להם לשוב אל המצרים, רק מרע"ה אמר היום לא תסעו אל מקום הענן, אלא יקפצו אל הים, ובוה וימרו על ים ב"ם, דשמעו אל משה נגד הש"ת, ומ"מ נצח משה ונעשה להם נס, ושפטו מזה לשמוע אל החכמים אפ' לעבור על דברי תורה כשהשעה צריכה לכך .....ל"ד
מי כמוך-אחר כל הגדולה כביכול אצל הקב"ה שכל המלאכים עליונים רועדים מפניו, ומספרים תהלותיו, עכ"ז השגיח ית"ש בפגרי הרשעים להבליעם בארץ, לתת להם מקום קבר לשלם להם זכות שיחה נאה שאמר ה' הצדיק, בזה יוצדק הדרש של מי כמוך באילמים ששומע ושותק עד יום מועד, מזה מבנים שמה ששתק פ"ו שנים במצרים ועשה עצמו כמסתיר פניו, לא הי' ממיעוט היכולת, כ"א מי כמוך באילמים שיש מעצור וכח לראות עד עת מועד .....ל"ה
ותקח-במיתת אהרן בתי' ויבכו את אהרן כל בית ישראל, ובמרע"ה לא נאמר כל, שהי' אהרן מרוצה לעם יותר על שהיה רודף שלום, כ"כ מצינו בשירה שהיתה מרים אחות אהרן בענין זה, שהיתה ג"כ מרוצית לכל הנשים, ע"כ בתי' גבה כל,

טפי מבמרע"ה, ובוה הענין של רדיפת שלום בין אדם לחבירו נעשו שקולין למשה, ולכן דברו במשה כיוון דהיו שקולים.....ל"ה

ויוורו ה' כפי הנראה יש כמה דברים נחשבים כסנולה ואין במכע, כמו המאנעט שמושך הברול, וכדו', וכ"כ יעודי התורה, אבל באמת אין סנולה בעולם אלא הכל במכע, רק מה שנראה לנו כסנולה, הוא מפני חסרון ידיעתינו, ואילו נגלה לנו ה' סתרי המכע ה' יכולין לידע ולהבין הכל, וזאת הראה ה' למשה בזה שעץ מר ה' נתון המים למתוק, כ"כ כל יעודי התורה הם במכע.....ל"ה

כל המחלה-במצרים הושמו המחלואות לנקמה, ולרוב הנקמה אמר אני ה' ולא השליח בעצמי אנקום ברשעי' הללו, משא"כ מה שנאמרו בתורה בתוכחה הוא ע"ד רפואה, ובמשל לאחד שהכה בן המלך, והמלך חלק לנקום לחתוך ידו בסייף, ובין כך ראה המלך נחש נושך ידו של בנו, וחלק וקצץ יד בנו ג"כ, וצווח הבן מה ביני לבין זה, והשיב לו, כי לזה המורד נעשיתי סרדיום, ולך לאהבתי אותך נעשיתי רופא שלך.....ל"ה

כי אֲנִי-במצרים ה' מכה אחת עולה על גבי כולם, והוא הכבדת לב, שלא ה' יכול פרעה לשוב בתשובה, וזאת המחלה לא יביא הקב"ה על ישראל לעולם, ואפי' יתחייבו ח"ו מחלה מצרים כדכתי' בתוכחה, מ"מ שערי תשובה לא ינעלו להם לעולם.....ל"ה

בשבתנו-בני ישראל התרעמו דבמצרים נשכרו על רעבונם, דמצריים ישבו על סיר הבשר, וישראל לא אכלו ולא נהנו מהם, רק אכלו לחםם לשובע בחסתפקות, ואלו רצו להתערב עם המצריים היו יושבים שם ברומו של עולם, והיה להם שכר טוב על עמלם, משא"כ במדבר שהם רעבים לחםם ולבשר, ואין לאל ידם להושיע לעצמם, וגם שכר טוב אין מגיע להם.....ל"ה

למען-המן ה' נסיון נפלא לבנ", שאינו כנסיון העוני, ולא כנסיון העושר, שאע"פ כשחטאו ה' יורד המן, וה' בזה רא' שטוב עשו, כמו אחר שעשו העגל, וכן במרגלים וכדו', ואע"פ כ' ראינו שהאמינו אח"כ במשרבע"ה, כמו בעגל שמעו לקול משה והשקו המים, וכן ויעפילו שקבלו על עצמם מיתה, וזה ה' נסיון שאף שלא הלכו בתורת, באותה שעה ממש הלכו.....ל"ה

והיה ביום-מפני זה יצאו ישראל ללקוט המן בשבת, דבמדבר לא ה' שייך לנהוג כב"ש, שלא ה' להם מזונם רק יום ביומו, רק בע"ש אמר להם ה' שיומינו לשבת כב"ש, והם סברו כב"ה ברוך ה' יום יום, לבן חשבו שמכאן ואילך יהי' להם לעולם עומר א' ליום.....ל"ה

ובקר-ישראל מעו והתרעמו, א', דהשי"ת לא ציוה למשה להוציאם דוקא, והוא מעצמו עשה כן, ב', דאע"פ שהשי"ת ציוה כן, מ"מ אינו משגיח בפרטיות על השפלים, לכן אינו יודע מחסורם, לכן כמה שהספיק מרע"ה בשר ולחם ומים לס' רבוא מ' שנה, מזה יצא ספק לומר לכבוד עצמו עשה להשתדר על עם רב, כי מה לו צורך לממונם או לכבודם, ומענה שני, נתברר ע"י שירד בבקר לחם, והוא להיות תביעת הלחם ה' כהוגן, משא"כ תביעת הבשר, ונתברר שהקב"ה השגיח על תלונותם שהוא תרעומות כל איש בביתו ובחדר משכבו, ומשגיח בשפלים, ואדרבא זהו כבודו וגדלו.....ל"ה

ובקר-על ידי השליו והמן הוסיפו ישראל השנה עליונה לחוות בנועם ה', וזכו לזה מפני שהיה תחלת שאלתם לשם שמים.....ל"ה

בתת-בהמן היו טועמים גם טעם בשר ושליו, ולא ה' שום יתרת בשליו, רק שראו בעיניהם שליו, והקב"ה נתן להם הבשר בערב, ואף דהיו יכול' להדליק נרות בערב, מ"מ לא ניתן להם בעין יפה, לכן במן כתי' אשר תאפו אפו, לצורך סעודת ליל שבת, והעודף הניחו למשמרת לסעודת שחרית, ולבאורה הא בלילה ליכא נר, ולמה להו לאפותו לבשל, הרי בלא"ה טעמו בו טעם אפיה ובישול, רק מכאן רמו למצות נר שבת והוה כעין יממא, ויהנו מראייתו.....ל"ה

ויאמרו-שינוי הברכות הוא משינוי המאכלים, לכן כשראו ישראל המן דלא ישתנה בשום אופן לפ' לא ישתנו הברכות, ואיך יברכו מאה ברכות בכל יום, אבל טעו דזה צריכין רק למאכלים והנאת העה"ז שיש בו חלק לסטרא אחרא, אבל הכא הוא הלחם אשר נתן לכם ה' בעצמו לאכלה, ואין צורך למאה ברכות.....ל"ה

עמור-כמו במדת הגשמיות יש בכל אדם מדתו לפי אבריו וכל אדם משער באצבע שלו אמה שלו, כמו בן במדת הרוחניות כל אדם לפי השגתו, ש"י עולמות לכל צדיק הוא כל א' לפי שיעורו, וכן ה' העמר במן, דכל א' כיוון בשיעור של עצמו, והשגתו ה' משיג ממנו מה שנקרא ברוחניות שיעור עמר.....ל"ה

ויותר-מצינו בנמ' בשני אנשים דגרי שמן ביניהם בכל ערב שבת והיו מינצי אהרדי, לכן מסתמא ה' בן בדתן ואבירם שהיו בעלי ומריבה, וכיון דהמן בירור המשפט, לכן רצו לבררם בשבת ע"י המן שנפל באותו היום, ע"כ יצאו ללקוט בשבת, ואף שה' להם מה שהותירו מערב שבת.....ל"ה

אכלו-לכן יכול לירד גשמים בשבת דאין הרשויות חלוקות כלל, כיון דגשמים באים מגשמים, והם חלק מחלקי העה"ז והכל חר, אבל המן שה' רוחני לחם שמלאכי השרת אוכלו' והעה"ז אינו כדי לו, ע"כ לא ה' יכול לצאת בשבת חוץ למחיצתו, דהקב"ה שומר שבת, עד לע"ל שיתוקן העה"ז ויהי' ראוי להדרת המן בכל מקום, אז לא יהי' זה חלוק מחיצה, וירד גם בשבת.....ל"ה

אכלו-בכל יום ה' המן מבחינת קדושת אותו יום, ממילא שבת שהוא קדושת עוה"ב לא ירד, דעוה"ז אינו סובל קדושתו, אבל מרע"ה אמר איש לפי אכלו, דילקטו כפי קדושת עצמו, וחשבו שירד גם בשבת, ואע"ג שלאכילת גופם כבר ירד להם בשישי, עכ"ז ירד להם קדושה יתירה רוחני, ורצו ללקוט בשבת, וא"ל מרע"ה היום לא תמצאוהו אותו יום, רק בעוה"ב תמצאוהו, אבל הרשעי' יצאו ללקוט, דרצו להשיג רק עוה"ז, ולא ישאר חלקם לעוה"ב, אבל טעו בזה, דחלקם נשאר לצדיקים לעה"ב, שנוטל חלקו וחלק חברו כג"ע.....ל"ה

היום-אי ירד שבת מן היינו זיו העליון בלי גשם, ויהנו בעה"ז מעין עה"ב, אז ה' ירד בערב שבת לחם משנה מגושם, ובשבת ירד על ראשם זיו העליון, ולא נמצא זה בשדה כ"א כדכיקות נפשם באור העליון, ובאמת לא ירד בשבת, ורק בעוה"ב תמצאוהו הרגשת נפשם שיתעדרן מזיו העוה"ב, אבל יו"ט ויוה"כ לא ימצאו בו זיו עוה"ב ג"כ, נמצא שבת מבורך ומקודש מכל זמן.....ל"ה

ויקראו-המן הלכין עונותיהם של ישראל ונתכפרו עונותיהם ע"י, והשינו בו סתרי תורה, ואף שהשינו מחילת עונות וגילוי דיו תורה ומדת ענינות, עדיין קראו לו מן, רק הכנת המזון ולא מזון עצמו, דבכל יום חשבו שיהי' הכנה למדרגה יותר מזה, להוסיף קדושה, עד בואם אל קצה ארץ כנען, דהיינו ביאת המשיח ועולם התיקון.....ל"ה

ובני-בתחלה כשישראל אכלו המן ה' נקרא' בני ישראל קודם אכילה, והיו קדושים קודם המן, אבל זה היה רק מ' שנה עד שחתחילו לרבות ישוב בעולם בארץ נושבת, דכל שהעולם מוסיף ישוב, השכל מוסיף חורבן, ובאו למדרגה פחותה, את המן אכלו, בתחלה מן, והדר אכלו, שהוצרכו לעזר אלקי הנקרא מן מרם שאכלו, כי לא ה' להם משלחם, ואז פחתו פחת אחר פחת בעוה"ה, עד שבאו לקצה מעשה ארץ כנען.....ל"ה

חת"ם סופר – תורת משה

ויהי-יש ללמוד מהקב"ה האיד נהג עם ישראל, כשיצאו ממצרים, דלא ה' לישראל אז שום מכסים אומה ולשון, ולא נחלם לאט בדרך ארץ עד שיהיו ראויים לחושבם עם ולהעלותם אח"כ לקבלת התורה, דה' גלוי לפני השי"ת, דא"א להבדיל עם ישראל מיתר העמים כ"א כהפרידם מהם ומדרגם לגמרי, ע"כ הפך הסדר וקרבנו אחר סיני מרם למדנו דרכי עוה"ז, ואח"כ למדנו גם ארחות חיי עוה"ז וזה וזה נתקיים בדינו, וכ"כ צריכים אנו לגדל בנינו ללמדם תורה בתחלת גידולם, ואח"כ עניני חיי עוה"ז.....ל"ה

וחמישים-מדרך המוסר איננו נכון שישראל בעצמם יעמדו נגד המצרים ללחום נגדם כיון שהם היו להם אכסניא, לכן צוה הקב"ה שיבואו בנ" בתוך הים ביבשה ויבקעו המים ולא ילחמו בעצמם, ומשמיענו הקרא ענין דרך ארץ.....מ'

ויסב-כשיצאו ישראל ממצרים, ה' רוצה הקב"ה להראות להם שהם מושלים בעולם, ולא ידאגו על צרכי עוה"ז, ע"כ הסיבם דרך המדבר ולא ה' שום דבר שעמד בפניהם.....מ'

התיצבו-גם הקמני אמונה היו בעלי אמונה, רק כשראו שפרעה הקריב ונתעטפו גדולי ישראל בתפלה וצעקו אל ה', אז בא מורד בלבבם כי אמרו מה לכם לצעוק וכי ספק יש בעת, והלא ע"מ בן חורנו לאחורינו שיבואו מצרים וידרפו אחרינו ויתכבד ה' בפרעה וחילו, אע"כ אתם מסופקים בדברי משה ולכן התרעמו, אבל באמת התפללו הצדיקים שתהי' ישועתם מה' בעצמו, וע"ז יהי' החירות מהם חירות עולם.....מ'

התיצבו-לפעמים כשרצון ה' שישראל ילחמו בפני עצמן אז הקב"ה עושה לכבודם שיראה כאילו הם לוחמים, אבל כשהקב"ה בעצמו הוא הלוחם אין

כבודו יתברך לרדוף אחר פרעוש א', ולכן מנביה מקודם האומה, והוריד השר עם כל המרכבה ממאה שלו לעיני כל ישראל, כדי שידעו מה פעל אל..... מ' **כי אשר-ישראל** האמינו בתחלה וישבו לפני פי החירות על מנת שפרעה ירדפם וה' יעזרם, רק כיון דבמצרים בשעת מכת בכורות נתן להם הקב"ה מצות כדי שינצלו בזכות המצוות האלו בשעת מפלת שונאים, לכן עתה כשקרב פרעה וחילו, ועדיין לא נצטוו בשום מצוה לעסוק וכמה ינצלו, ע"כ צעקו, לכן א"ל מרע"ה שהוא מצוה להם לא תעשה של לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם, ובזכות הרהור לא תעשה חלו ינצלו..... מ"א **כי אשר-הקב"ה** עשה הנם בים סוף, דרצה הקב"ה שיהיו לישראל מקום שיהיו יכולין לבוא שם בחזרה ולברך ולהודות שם על הנס, משא"כ במצרים שאסורים לחזור לשם..... מ"א **מזה תצעק-אף** שמדרך הצדיקים שיה' נענים ברנע בתפלה, מ"מ אצל י"ס חפץ הקב"ה להמשיכם לים, מפני שהמצרים במים דנו את ישראל ובמים ידונו, וכ"כ שידעו ישראל כי לא מחבמתו של מרע"ה אלא מאת ה' היתה זאת שהרי הורע כח מולו של משה במים, ע"כ נאמר מה תצעק אלי עתה פה דבר אל בני' ויסעו אל המים..... מ"א **מזה תצעק-אע"פ** שאנחנו במוחים בביאת המשיח והמתפלל הוא כמו חסרון אמונה, עכ"ז צריכין להתפלל שיחיש במהרה הישועה, כ"כ כשעמדו ישראל על הים, לא ה' יכול להיות התפלה שיושעו, דבדאי יהי' להם הישועה, רק דלא ידעו מה עליהם לעשות, וע"ז היו צריכין להתפלל..... מ"א **ויאר-מצינו** בסנחריב שמתו כולם בליל פסח, שהיו שומעין קול שירה של מלאכים כשהיו אומרים שירה וע"ז ה' מתים, וה"ה גם בפרעה ה' רוצים המלאכים לומר שירה כדי שימותו המצריים ע"י שמיעה זו, אבל הקב"ה משלם מדה נגד מדה, לפי שהמצריים השליכו בני ישראל במים לפיכך נשקעו המצריים בים, וה' רוצה להמית את המצריים במים מדה נגד מדה..... מ"ב **ויבקעו-מפני** כך לא נמלו ישראל את עצמות יוסף, מפני שה' להם קבלה מאבותיהם להיות במצרים ת' שנה והם לא שמעו מהקב"ה בעצמו, ולצאת קודם הזמן ה' נגד קבלת אבותיהם, משא"כ משה ששמעו מפי הקב"ה בעצמו הוא ה' יכול לעסוק בזה, וזוה מוכח שהיו ישראל מאמינים בקבלת אבותיהם..... מ"ב **ויאמינו בה'-באמת** אין לומר שירה שמא ימעטו בשבחא דמר, רק היות שבנ"ה האמינו בנביאות משה רבינו שהורה להם לומר, לכן אמרו שירה ולא רק בדור ההוא רק בכל הדורות..... מ"ב **זה אלי-ע"פ** משל מחובת הלכות, שבתחילה שבחו ישראל להקב"ה ז'ה אלי' שלא ידעו שבח יותר, אבל כשנכנסו לארץ או פתחו בשירה ביותר, שראו שהקב"ה משיג על אומה שפילה כמונו..... מ"ב **ד' ימלוך-התפלל** משה רבינו הלואי ימלוך ה' לעולם ועד, דהעוה"ז הוא ים סוער על באי עולם, ועם ה' בעדמם בים הזה בעוה"ז, מ"מ עומרים ביבשה ואינם מובעים במצולותיו, אבל הרשעים המה סוס פרעה ופרשיו מרכבה לס"ם, המה באו אל תוך הים של העוה"ז, ולכסוף נהפך להם לרוע, כיון ששב עליהם מי הים ומבעם במצולותיו, אבל בני' לעולם המה ביבשה אפ' בתוך הים..... מ"ג **ותען להם-באמת** לנשים לא ה' גם של קריעת ים סוף גדול כ"כ, מפני שנגאלו על ידן ובזכותן, והטבע ה' מוכרח להן, רק מה שאמרו שירה, ה' מפני שראו עין בעין מפלת שונאיהם, שזה אינו בטבע גם להם..... מ"ג **ויבאו-צריך** האדם להמתין בבטחון עד שיבוא הישועה המצטרך לו, ולא לחמוץ דברים מקודם בלי משפט, וזה ששאלו ישראל מה נשתה, אם ימצאו להם מתוקים אח"כ, או שישתו עכשיו מים המרים, ואחר שהשכילו דצריכים להמתין או נמתקו המים, ולמדם בלי ליתן עיניו בממון חבירו..... מ"ג **שם שם-עד** שבאו ישראל אל הים ה' שוללים זה את זה, כיון שהם שאלו ממצרים בלי כסף, ולא האמינו או באמונה שלימה שיה' זאת להם לחלוטין, ולא קנו איש את כליו ושמלותיו, וכל הקודם זכה וחסף את חבירו, אבל אחר שהאמינו בה' ובמשה עבדו ואמרו שירה על גאולתם, כתיב שם לו חק ומשפט, שיחזיקו בשלהם בקנין גמור, ולא יחטפו עוד זה מזה מאומה..... מ"ד **הנחמדים-כדי** שישאל ישינו מתיקות התורה, המעימן הקב"ה מקודם עם כסף וזהב, וגם מעמו מעם המן, ואח"כ כשקרכו לפני הר סיני הבינו שיפה קורת רוח מהתורה, יותר מכל התענוגים שמעמו..... מ"ד

בת עין

כי אני-דהקב"ה הכביד לב פרעה וסגר בעדו שערי תשובה, וזאת היא המחלה אשר שמתו במצרים שסגר בעדם שערי תשובה אותו לא אשים עליך, אלא אדרבא אני ה' רופאיך רק יש לחוש לתנבורת יצר הרע כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו, ע"כ הכביד ה' שיושיע וימול לבנם דהבא למהר מסייעין לו .... מ"ד **כי אני-ע"פ** משל רופא שבא לו שכר לשנה, או הוא משגיח שלא יחלו האנשים ההם, כ"כ מפני שהקב"ה מרחם עלינו ונשבע שלא לבלותם, מפני כך צונו מה לאכול ומה שלא לאכול, ומוכרח לרפאותינו..... מ"ד **בשבת-ינו-תרעומות** ישראל ה', שבמצרים ה' להם זכות שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם, ואם היו רוצים להתערב עמהם היו יכולין להסיר מעליהם עול השיעבוד, וע"ה העיניו בבחירה ורצון נפשם ה' להם שכר הרבה מזה, דאכלו רק להם לשובע ולא רצו להתנאל בפת בנם, ואם מתו אז ה' קידוש השם דה' יותר נוח להם למות מלעבור על רצון ה', אבל עתה "נפשינו" יבישה אין כל, דאין להם זכות מזה, שהעיניו בהכרח ולא בבחירה..... מ"ד **איש לפי-גם** גדול ה' אצל המן, שכל אחד בין אדם גדול בעונו, או קמן מאוד, ליקטו כפי מסת מדת ידם, וכל א' לפי שיעורו מצאו עומר א', כמדתו ..... מ"ד **ויותירו-מפני** שהמן הוריע מה שבחורין וסדקין ממילא לא ה' דתן ואבירם יכולים לעשות מחלוקת בזה, לכן הותירו מן המן, כדי שאם ישאר יהי' יכולת בידם לעשות איזה מחלוקה..... מ"ד **הוא אשר-בשם** שהכנה לשבת מביא השפעה, כ"כ הלימוד בעיני שבת ומס' שבת מביא השפעה, בזמן לקיטת המן עסק הקב"ה בעיני מס' שבת, וע"ז נתרבה המן - לכן לא אמר משה לישראל משבת קודם לקיטת המן ביום ו', שה' רוצה שישראל יראו מעצמם גודל קדושת שבת וברכתו..... מ"ה **שבת-בערב** יו"ט לקטו ישראל המן מצד ספק, להם משנה, אולי לא יבאיש בלילה ולא יצטרכו ללקט למחר, וכיון דאובל נפש אם יכולים לעשות מאתמול יותר טוב, לכן לא הוצרך לירד המן ביו"ט, אבל אם היו לוקמים כדרכם ה' יורד המן גם ביו"ט..... מ"ה **ויהי ביום-לכן** יצאו בני' ללקוט ביום השביעי, דמאכל שבת הוא מוטעם ביותר ואכלו מפי ולא נשאר מזון ב' סעודות, אבל באמת היו צריכים להבין, מהטעם טוב שיש במאכל שבת, דבמאכלי שבת יהי' ברכה ולא יחסר להם..... מ"ה **גד לבן-ז'** ימים מוכים בשנה הם נגד השבוע ויוה"כ שבת עליהם, ראש השנה הוא ערב שבת, וא' דסוכות מוצאי שבת שושביני' של יום השבת, ויש להם ערך ושווי מה, כי בר"ה מתחילים ימי הכפרה, וא' דחג הסוכות נקרא ראשון לחשבון עוונות, שמיני עצרת הוא יום ב' יש לו שיווי עם שבועות יום ה', ב"ה הם ימי קריאת התורה, א' וז' דפסח נגד יום ג' וד', דימים הללו מסוגלים לימי המעשה לחזור אחר פרנסתו ולכן נאמר במן כודע ג'ד' שה' גם המן גדול ביציאת מצרים ובקריעת י"ם..... מ"ו **ויאמר-עיקר** שמו של יהושע מנעוריו ה' 'יהושע', אבל אח"כ כשגדל לחשיבתו קראו אותו הושע, וכפ' מרגלים קרא אותו משה על שמו שה' באמת ..... מ"ו **והיה-במלחמת** עמלק לא היו ישראל זכאים, ע"כ בלי תפלה לא ה' בטוח שינצחו, ותפלת משה רבינו ה' על ישראל שישבו אל ה', ובשירים ידו להתפלל, אז נשמע תפלתו והיו משעבדים לבם לשמים וגבר ישראל, ובשראה משה כי גבר ישראל, חשב שכבר הוכן לבם, והניח ידו לעשות כהודיה לה' על מפלת עמלק, אך מיד חזרו ולא שיעבדו לבם לאביהם שבשמים, ולא הועילו שירות ותשבחות של מרע"ה, ע"כ וגבר עמלק, עד שחזר והרים ידיו בתפלה ..... מ"ו **ויקרא-הקב"ה** לא הסיר השגחתו מישראל אפ' רנע א', משא"כ מהמצריים כדי שיטבעו הסיר השגחתו, אבל באופן שיתקיימו ויטבעו בים סוף - מפני שרפו ישראל מן התורה, מפני כך לא עשה ה' עם עמלק כמו שעשה עם המצרים. מ"ו

ולא נחם-הקב"ה שומר את ישראל מכל חשש נזק ופגם, ואף שלא יפגמו במחשבה, כמו אב שיש לו בן חביב..... מ"ז **נבכים-כשניתנה** תורה לישראל, היו אז בהודכבות כ"כ עד שלא היה מקום שלא ראו שם אלהות, והאמינו שאם יעדר מדבר אחד חיות אלוה רנע מיד יתבטל, והיו בבחינת פנים אל פנים, ואם יהיה אדם בבחי' זו בשעת למודו בתורה או גם התפלה תהיה נשמעת מיד, ויותר מבחן הגדול שנכנס לפני ולפנים כי

נכנס רק בין הכדים של הארון, אבל מי שלומד תורה בבחינת פנים אל פנים, הוא נכנס לארון ממש..... מ"ז

בני יששכר

שם-בחול לא היו מברכין ברכת הנהנין על המן, דרך בדבר שיש בו בירור ניצוצין צריכין לברך, אבל בשבת דאכילה הוא בעין אכילת קדשים, ברכו ברכת המצות, אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול סעודת שבת..... מ"ח
שם ר' אליעזר-בירך השי"ת את יום השבת שיח' במאכלים מעם ממעמים ומעדינים, וגם המאכלים הנשמנים שמויקים ביום חול, אבל כיון שהם נשמנים לשבת, שורה בהם הברכה שהם מבושמים ומעמם כמעדיני מלכים..... מ"ט

אגרא דכלה

ה' איש-אפילו כשאין זכותין לישראל, הקב"ה משתיק המקטרינים, ואומר שרצונו להטיב לישראל ומי ימחה בידו..... מ"ט
ויאמר אם-אם אדם מסופק בדבר שרוצה לעשות, אם הוא עובדת ה' או להיפוך, העצה לזה שישליך מנגד עיניו התענוגים אשר יגיע מזה המעשה, ואם אעפ"כ הוא חושק לזה, אזי הוא הדרך הישר..... מ"ט
ולקטן דבר-המן ה' פועל בכני ישראל שידברו דיבורים הנרצים לה', ולא ח"ו דברים במילים - כשהיו צריכים ישראל לקיים מצות אכילה כמו מצה בפסח או יין לקידוש, היו בשעת לקישה מכוונין הברכה שיצריכו לברך, והיו ידוע שנשפע מעם מצה בהמן, ממילא היו יכולים לברך עליו ברכת המצות..... מ"ט
ויאמר-צריך האדם לקבל על עצמו בכל פעם שקורא קרי"ש ענין של מסירת נפש - וצריכין לשמור עצמו מאוד מהדיבור לא טוב שידבר, כי ח"ו יתקיים, גם אם הוא רק גוזמא, וכיון שישראל אמרו להמיתנו במדבר, ה' העצה לעשות מהתיבת מיתת, שיקבלו עליהם ענין של מסירת נפש..... מ"ט
קח צנצנת-צנצנת בני' ה' פעמים קול, וזאת בירך הקב"ה את ישראל במ"ת וה' כביכול מחוייב לפרנס את ישראל, לכן המנהג ששוברין צנצנת בשעת החופה, לזכר החרבן שאז פרנס הקב"ה את ישראל במדבר בלי שום מונע, ועכשיו רק ע"י תמצית שליש..... נ"א

בארת המים

ויאמר משה-צריך האדם להכניס אל תוך עצמו קדושת השבת, כמו מאכל הנכנס מתוך מעיו..... נ"א
ויאמר משה-אף שהמצוה להתענות בשבת, אבל הצדיקים יכולים ליקח תענוג מהיום עצמו, וצריך בכל סעודה לחשוב ולשבוע מיום השבת עצמו..... נ"א

אמרי נועם

ויהי בשלח-כל מה שבא אדם לעולם הזה וכל הטירדות הפרנסה ומלחמת היצר, הכל שלא יח' בעוה"ב נהמא דכסופא, ויטול חלקו המגיע לו..... נ"א
בפסוק וישבו-כשמשאמר לישראל שיחזרו למצרים, האמינו וקבלו כל מה שאמר להם, וכאומר דבר במכיוון, ולא כמו מי שחוזר מדבר, וענין כזה ראו אצל אביו של משה שעמרם כשגירש אשתו וחזר ולקחו הכל ח' במכיוון ממש, לכן אמרו אין לנו אלא דברי "בן עמרם"..... נ"א
או יאמר-ידוע מצדיקים אשר תפלת י"ח צריך להיות במתינות רב, משא"כ פסוקי דזמרה יותר טוב לומר במהירות, ומשה האריך בתפלה, ע"כ אמר לו ה' דלא עת להאריך בתפלה, רק צריכים לומר פסוקי דזמרה לומר עריצים, ויותר טוב לומר שירה ובוז להשפיל המצריים..... נ"א

תפארת שלמה

א"י פקד-הקב"ה נמצא תמיד עם האדם בכל עת וככל זמן, וגם כשהולך בשוק ועוסק בצרכיו, רק אז הוא בהסתרה..... נ"א
וישבו ויחזו-אמונת חכמים הוא להאמין בדברי החכם עצמו, אף שהוא נגד השכל, ולפי שנאלו ישראל בזכות אמונה, לכן אמר הקב"ה למשה שיאמר לישראל, וישבו אף שהוא נגד השכל, ואעפ"כ יתחזקו באמונה ועי"ז יוכו לנס קריעת ים סוף..... נ"א
ה' ילחם-כשארם מתפלל על השכינה, אז הוא עת רצון שיתקבל תפלתו..נ"ב

א"י-מדריך העולם שהאדם מתפלל לה' רק כשנחסר לו דבר, וכשמילא ה' מבוקשו או אינו מתפלל עוד, אבל באמת צריך האדם תמיד להתפלל על הנאולה, וב"כ להשגת הורא שהוא אין סוף..... נ"ב
א"י או ישיר-האדם צריך לתת שבת והודי' לה', בזה עצמו שזכה שיש לו יכולת להודות לה', והחסד הזה הוא גדול יותר מכל החסדים שאדם זוכה..... נ"ב
כתוב זאת-תולדות האדם הוא כמו ספר, והוא ספר דברי הימים לפני מנ"ה הקב"ה, וצריך האדם לעיין בכל דרכיו, שלא יח' בו פסול ח"ו..... נ"ג

חידושי הרי"ם

אז ישיר-לכן נשאר השירה שאומרים אותו בכל יום, מפני הנענועים שהי' לישראל אז לשורר תמיד..... נ"ג
אז ישיר-כל יהודי לא נברא אלא לקדש המחשבה שלו..... נ"ג
הצדיקים-שבת שירה, נחשב כמו יום טוב..... נ"ג
וילכו-בני ישראל הלכו במדבר ג' ימים בלי תורה, ולא נעשה תורה ממעשיהם, כמו שנעשה בקריעת ים סוף, לכן תקנו רבותינו שלא יעבור ג' ימים בלי קריאת התורה, וזכר לזה, ובוז יהי' תיקון על ביטולה..... נ"ג
מן הוא-בני ישראל קיימו גמילות חסדים במן, שעשיר תאר לעני את המעם של מאכלים טובים, ועי"ז הרגישו העני..... נ"ג
הרה"ק מקאצק-צריכים לייגע בפרשיות של יציאת מצרים כמו בתוספות..... נ"ג
ויקרא שם-החמא שדרשו ישראל למים, ה' דעבשו לא צמאו למים, רק דאנו מקודם מה יהי' כשיצמאו, וזה גרם שצמאו, דלא ה' להם לדאוג מקודם..... נ"ג

כתב סופר

ויאמינו בה'-עד שלא האמינו ישראל במשה, לא ה' מקרי זה אמונה שלימה בה', ואף שידעו שכל הניסים במצרים ה' מאת ה'..... נ"ג
אז ישיר-במצרים עשה ה' עם ישראל ניסים קודם שהאמינו, עשאו בני' בזה ק"ו שאח"כ בודאי יוושעו, ולהכי אומרים זה השירה תמיד על כל הניסים, שמן השירה הזאת השינו האמונה ראשונה, ומכיון שהתחיל לא יפסק לעולם..... נ"ד
זה אלי-מי שבטח בה' שיש יכולת בידו להושיעו, ע"י בטחון זו גואלו ה', וכשהושיעו ה' אז הוא שמח שבטח בה', ויש לו שמחה כפולה..... נ"ד
ויאמר-אם היו שומרים ישראל את התורה כדבעי, לא היו חוזרים וגולים, ואע"פ דנאות מצרים ה' קודם הזמן, והיו צריכים להשלימו בגליות אחרות..... נ"ד
הנה אנכי-לכן נתן ה' לישראל המן בכל יום, כדי שלא יהיו רגילין בדבר, וימצאו מחוייבים להודות לה' בכל עת..... נ"ה
אמרו חז"ל-היסוד לקיים מצות ה', נצרך מדת הבטחון, לידע שהכל הוא מה' ומחוייב להודות לו יתברך, ובטחון שייך בכמה מצוות כמו שמיטה או שמירת שבת שהוא בטל ממלאכתו, אעפ"כ יבטח בה' שחבין ה' לו כל צרכו, ויזכור תמיד מן המן שפרנס ה' את עמו במדבר..... נ"ה

צמח דוד

התיצבו-מי שקובע מקום לתפלתו, אז נעשה כאותו מקום כמו נקב, ונשברים הקליפות, וממילא יקובל תפלתו..... נ"ו
והמן-תלמידי חכמים עניים שאין בידם ליתן צדקה, יכולים לקיים מצות צדקה ע"י שלומדים עם אחרים..... נ"ו
ואתה-משה רבינו לא הרגיש בעצמו שום נאות כשעשה כל הניסים, כמו הארנו שיש לו אנבים טובות אינו מתנאה בזה..... נ"ו
וילונו-ישראל התרעמו על משה רבינו, על מה שלא אמר בפיו 'מה נשתה', רידעו ישראל שאם הוא יאמר זה, תיכף יהי' להם מה לשתות..... נ"ו
וידי משה-ראוי ה' לכתוב הלוחות על ידיו של משה, אלא מפני שהם היו יקר בעיני ה', ועתידה ה' להשבר, לכן נכתב אל האבן תחתיו..... נ"ו

באר משה

אז יאמר-עיקר התענוג של הקב"ה הוא, כשעובדים אותו בעולם שהוא שפלה ואפילה מלא נשמיות, ועכ"ז אדם מתגבר על כל המניעות..... נ"ו

והעומר-צריך האדם להכין עצמו קודם התפלה, אבל אם האדם עומק בצרכי העולם קודם התפלה, מי הורשה לו לומר כביכול לה' 'ברוך אתה' וצריכים לקיים קודם התפלה מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך, וזה קאי על הקב"ה שנייהר עצמינו לעבוד ולדבקה בו .....נ"ז

אך פרי תבואה

ויאמר משה-העיקר הוא כמחון כה', וגם אפילו רשעים אם הם תולים במחונם כה' היו נושעים, לכן אמר משה לישראל אל תראו, דהעיקר שיהיו בטוחים כה', ועי"ז וראו את ישועת ה'.....נ"ח
ויבואו-כמו הרופא שנותן לחולה סמים שהחולה מבין שהם למובנתו, ונותן לו ג"כ סמים המרים, שהחולה אינו מבין אותם, רק שהוא סומך על הרופא, ואם לא ישמע להרופא בודאי לא יכול לקבל רפואה, כן השי"ת נתן לנו התורה שהיא רפואת הנפש והגוף על דרך זה, דאם ה' כל התורה בהבנה בודאי ה' כל אחד מקבלה, וכן אם ה' בלי שום מעם כלל, ודאי לא ה' שום אדם מקבלה, רק עי"ז הוא נסיון, והחכם מקבלה שידע דכמו שהמשפט הוא ראוי ונכון, כן החוקים הם בודאי ג"כ נכונים אף שאין אנו מבינים אותם .....נ"ח
עוד י"ל-רק בעניני רוחניות צריכים לעשות כל השתדלות להשיגו, אבל לא בעניני גשמיות, לכן במן בימי חול נאמר לא העדיף המרבה וכו', דכל ההשתדלות כלא היו, אבל בשבת שהוא מצוה, אז היו צריכים ללקט מערב שבת .....נ"ח

בית הלוי

אז ישיר-השירה שאמרו ישראל, העיקר ה' לא מה שניצלו מהמצריים, רק שובו הם שהיו הכלי חפץ שעל ידם נתקדש שמו ית' .....נ"ט

אמת ליעקב

ויהי בשלח-יש צער להקב"ה כשאדם מדמה בעצמו ששלח כבר היצח"ר ממנו, וכאמת הקב"ה שולח לנו נסיונות, רק כדי שעי"ז יהיו מוכנים בכל פעם בכלי זין נגד היצח"ר .....נ"ט
ופרעה-משה רבינו אמר לישראל אצל הים, שאע"פ שנראה בצרה גדולה, אעפ"כ כל ייתייאשו רק חזקו ונתחזקו וקראו אל ה', וכן הוא בכל דור .....נ"ט
עזי וזמרת-אם האדם עושה חשבון על מה ששלח לו הקב"ה הצרה, מיד יקל עליו צערו ויצמיח עי"ז הישועה .....ס'
ויאמר-מרבץ"ה אמר לישראל, שאע"פ שנראה להם כהסתר דאחר כל הניסים שראו, נחסר להם לחם, דזה הוא רק אחיזת עינים והכל הוא רק מזב .....ס'
מלחמה-עיקר מלחמת עמלק בבני ישראל היה למאמץ ברית קודש, ע"כ רמו התורה דעו כי מלחמה לה' בעמלק מדר דר, דכיון דמלחמה היא בענין שמירת הברית, אותה המלחמה עצמה יהיה בכל דור, ובפרט בדור אחרון עיקבא דמשיחא נתגבר המלחמה הזאת רח"ל .....ס'

מחר"י בעלזא

ויאמר ה'-האדם צריך להאמין שגנוז בכל התיבות שמתפלל יותר ממה שהוא מכוון, וישתדל שיה' לו שייכות והתחברות עם תיבות התפלה .....ס'
זה אלי-כשרואה אדם מצבו בשעת עשיית המצוה האך הוא עומד, יכול לבוא לידי עצבות ח"ו, אבל כשהוא מתבונן שלעתיד יעזור לו ה' שיעשה תשובה שלימה, בזה יוכל לחזק עצמו, ועי"ז יבוא לידי שמחה .....ס"א
אמר אויב-פרעה ה' רוצה לפתות את ישראל שישנו שם לשון מלבוש ועי"ז ישינם, וזהו ר"ת אחלק של"ל, שם לשון מלבוש, אבל לא עלתה בידו .....ס"ב

עבודת יששכר

ותקח מרים-לזאת לקחה מרים התוף, לרמוז על דור האחרון אשר לא יהי' להם מוחין האך להתפלל, ויועיל להם ג"כ התפלה בלי כוונה, כמו התוף שאין צריכין להשתמש בהמות, רק להכות עליו, והוא השיר והזמר .....ס"ב
והכינו את-אם מבין אדם עצמו למצוה, אזי מה שיביא מהעצם קיום מצוה יקבל אותה ה' לרצון, ואף אם הוא אינו בשלימות .....ס"ב

עטרת ישועה

ויהי-כל שלימות הדבר מביא לידי העדר כמו פרי שנתבשל באילן מביא הרקבון, כ"כ אם יש לאדם עושר ונכסים בלי חסרון יוכל ח"ו לבוא לידי העדר, אבל כשנותן צדקה וחסר לו מממנו, אז אינו נקרא בשם שלימות ואינו מביא לידי העדר וחסרון, וע"כ ה' בכח ישראל ליקח ביות הים כי אז ראו בשעת קריעת ים סוף שעיקר היא מצות צדקה, וגם המה יקיימו מצות צדקה, ולא יזיק להם מה שלקחו ביות הים .....ס"ב
א"י-עיקר דוחק הפרנסה בא מקלקול הלשון, כיון דלא שייך לומר לומר פרנסני ככלב וכעורב דהמה לא קלקלו בלשונם, משא"כ האדם שמקלקל בלשונו ..ס"ג
א"י-כוונת המצריים שעבדו עם ישראל בחומר ובלבנים יסוד העפר למען יטמאו את האדם שיהי' עצל לדבר מצוה, דהדוחק מביא במבוע עצלות, לא כן העשירות והרחבה יתירה מביא האדם לידי חמימות וריבוי דמים, ופולשתים ע"י מומאתם רצו לעורר יסוד האש חמימות לידי עבירה, ע"כ הובילם ה' לים סוף וכאו למים, למען יקנו שלימות בדרך הממוצע לבחור ביסוד המים .....ס"ד
מה שנוהגין-זורקים קשי"א לצפרים בשבת שירה, ומרמזין בזה שלא יהי' לנו קשיות ח"ו על ה' .....ס"ד

שפת אמת

ענין-ע"י שחזרו ישראל ליד למצרים, נבחנו כנ"י שכוונת שמחתם בהנאולה הוא רק לשם שמים, ולא רק בשביל נאולת הגוף .....ס"ה
בפסוק-הראה הקב"ה לישראל אצל הים, שבצרה הזאת יהי' ישועה לישראל לכל הדורות, ובוה שכתוב 'אשר' הוא כמו יישר כח שעמדו בהנסיון .....ס"ה
בפסוק ויאמינו-עיקר האמונה בכל הניסים היא, שעי"ז לא יחמא האדם, וכפי חוזק האמונה זוכין אל האמת, והאמונה שהשינו ישראל אז שיעשה ה' עמנו בכל הדורות ניסים, וכמו שהם אמרו שירה על להבא, כ"כ אנו כפי האמונה בכל יום במה שעשה לנו הקב"ה לשעבר, יכולין להתדבק בשירה הזאת .....ס"ה

פרי צדיק

ויהי בשלח-המנהג שנותנים מוונות לבניו אחר החתונה, כדי שילמדו תורה ויהי' נבלעת התורה בלכם גם אח"כ כשילכו לעסוק במשא ומתן .....ס"ה
שבת זו-תיקון פנס הברית הוא בשבתות אלו ימי השוכבי"ם, ובפרט בשבת זו שקורין השירה וחל בחודש שבט .....ס"ו

דברי יחזקאל

מדרש הים-מפני זה עוזר ה' הצדיק להתנבך על יצרו, מפני שיש לו רצון לקיים מצות בוראו, משא"כ הרשע .....ס"ה

מהר"ד בעלזא

בהפטרה-צריך האדם להתבונן קודם התפלה שפלות עצמו וגדלות הבורא, רק אינו ידוע מה קודם, לכן העצה שיכלל האדם את עצמו עם הכלל ישראל, ועי"ז יכול להודות לה' .....ס"ה

ארן עדת

ולא נחם-הקב"ה לא רצה להנהיג את ישראל ע"י תפלת צדיק שהוא בשפלות ועצבות, דצדיק בזה קרוב הוא שעל ידו יפלו בעצבות ח"ו, ויחזרו ח"ו לסורם מחמת העצבות, לכן יוסב אלקים בו' דרך 'המדבר' רומז למנהיג, י"ם סו"ף, אותיות מיוס"ף, ע"י מנהיג שהוא ממדת יוס"ף, שהי' תמיד בשמחה, והיינו משה, דאף שהי' בכח' מה, אבל זה הי' רק בפנימיותו נגד הקב"ה, אבל בגלוי נגד העם נהג נשיאותו ברמה ובשמחה .....ס"ט
ולא קרב-אילו הניח הקב"ה למלאכים שיאמרו שירה בשעת מביעתן של מצריים בהיותם מפרפרים, הי' השר שלהם אומר שהקב"ה חפץ במיתתן ואינו מחבה לתשובתן, והי' להם תירוץ שמפני זה לא תהררו בתשובה ברנע האחרון עכ"פ, לכן לא הניחם לומר שירה עד אחר כלות מביעתן שנאכדו בלא תשובה, ואז אמרו שירה לקיים באבוד רשעים רנה .....ס"ט

ויאמר ה'–הוליד הקב"ה את ישראל במדבר וכלכלם במן, כדי להרגילם באמונה ובבטחון, בדמדבר שממה ידעו הימב שכל חריצות שבעולם לא יועיל להם להשיג מזונם, והיו מוכרחים לישא עיניהם להשי"ת בתפלה שיוזין להם פרנסתם, וענין המן נהג גם עתה, וכמו שהמן ירד דרך נסיי מבלי עוד מפאת האדם, כן יורד גם עתה באופן פלא, אלא שא"א לקבלו רק ע"י אמונה שיאמין שאין השתדלות האדם עושה שום פעולה כלל בענין הפרנסה – הנסיון על בטחון הוא כשעוסקין בתורה ותפלה, דעיקר ביטול תורה ותפלה בא מראגת מחר שאדם ירא ודואג שלא יהי' לו לאחר זמן – מי שאינו יודע לעסוק בתורה, יעסוק כאמירת תהלים ככל יום וימשיך גם כזה את פרנסתו כמו בתורה..... ע"ט וזה' מו'שנה–לשון 'היה' מצינו אצל שלשה משפיעים, יוסף הצדיק, משה רבינו, מרדכי הצדיק, ושלשה אלו היו המשפיעים הראשים בישראל, יוסף השפיע פרנסה, משה גאולה מעבדות לחרות, ומרדכי השפיע חיים, כי הוציאם ממות לחיים, וזהו מרומם אצל לקיטת המן של שבת, לשון ויהי לשון שמחה, ורומז לשלש השפעות, שעל ידי שנכבד את השבת כראוי, ישמח ד' את לבנו בשפעת חיים ומזוני, ונוכח לגאולה השלימה..... ע"א

איש אל–מה שנצטוו ישראל שלא להותיר מן המן למחר, רק ללקוט בכל בוקר, זה הי' לנסות בטחונם שאינם דואגים דאגת מחר, וכשיעמדו בנסיון זה, יהי' חשוב לפני הקב"ה כאילו הקטירו קטורת, והקריבו קרבנות ונסכים..... ע"א

עוד טעם–צריך האדם להתפלל תמיד על השנת מזוני, ואף לאחר שכבר השיג אותו, צריך ג"כ לתפלה שיהי' לו המזון לבריאות ולא יזיקנו ח"ו..... ע"א

שם משמאל

במוד"ר–מפני זה אצל הים, קדמה תפילת ישראל לה' יותר מתפילת משה רבינו, מפני שתפלתם הי' מלב נשבר בתכלית, דמשה ידע שלא יהיו ישראל נאכדים, ולא הי' לו כל כך לב נשבר כשישראל שראו עצמם נאכדים לגמרי..... ע"א

אז יסיר–בשעה שאמרו ישראל שירה על הים הי' בהם שכינה מדברת מתוך גרונם, ולא היו צריכים אפי' בלי הדיבור לזה, רק מפני שהבינו עצמם לזה מתייחסת גם עליהם השירה..... ע"ב

ויאמר ה'–ע"י תמימות שהי' בישראל שהלכו במדבר כארץ לא זרועה, נעשו בני ישראל דבוקים בה', וטומאתן שהי' להם פרחת, וכמו מקוה שמשקין מים ממאין נעשו מהורין, ולישראל נחשב זה לחסד, לכן שורת הדין לעשות עמהם ג"כ חסד ונבקע הים..... ע"ב

ה' ילחם–בטחון הוא למעלה מהאמונה, וע"י הבטחון ממשיכים הישועה, ולכן אמר משה לישראל ואתם תחרישון דתהיו בטוחים בה', וישעו..... ע"ג

קרבן לדוד

ויחי–מה שהמביע הקב"ה את מצרים בתוך הים, היה מפאת אהבת ישראל, כמו אב שעושה נקם במי ששלח ידו בכנו, ורק מחמת אהבת בנו נגדל חרונו, ולא מחמת שיש איזה שנאה על האיש, דכיון דומן שנמבעו הי' באשמות הבוקר בזמן שהרחמים גוברים ע"כ הוא מפאת אהבת ישראל..... ע"ג

ויאמר–עיקר האמונה מתקיים רק על ידי שמירת תורה והמצות, וראי' לזה דבמצרים גם אחר שהאמינו חזרו מזה, ולא נתקיים אצלם האמונה, רק אחר קבלת התורה..... ע"ד

משך חכמה

עזי וזמרת–אמונת ישראל בתורה לא הי' ע"י האותות, רק מפני שראו הנבואה, ולכן במצרים כל זמן שהי' להם אמונה מתוך מופתים הי' הביטול קל, ולכן בפ' התפילין קודם מ"ת לא נאמר וקשרתם, דלא הי' הקשר נגלה עדיין..... ע"ד

עושה–כאשר נתוודע דבר חדש או יש בו התפעלות, ואח"כ כשנתוודע חכמה יותר גדולה אז העבר אין בו פלא עכשיו, כ"כ האותות שיעשה עמנו ה' לעתיד לבא, יהי' בלי דוגמה מנם של העבר..... ע"ה

ה' ימלוך–כל האדם הוא עלעקטרי אלקי לעשות מה שהמוח רוצה, אבל אם הוא דבר המזיק או לא יעשו האברים, וזה הוא העול שיקבלו ישראל לעתיד לבא, דכשתנוצץ במוח של האדם לעשות איזה מצוה, תיכף יתעוררו האברים בלתי שום מפרע..... ע"ה

ויקצוץ–משה קצף על ישראל כשהותירו מן המן, דע"ז הי' במל מהם נסיון תמידי ללקוט דוקא לאותו יום, דראו בזה דבלאו הכי יתלעו, אבל הקב"ה לא קצף, דיהי' גם גדול בזה שיראו שבשבת לא יתלעו, ולכן אין מניחין ג' לחמים כשחול יו"ט אחר שבת, דלא הי נסיון בזה, ואין בזה שום הוראת גם..... ע"ה

למזען–אל יחשוב אדם דרך כשהוא כבר מורגל בתורה אז הוא מושגח מה' ואז אינו צריך לדאוג, אבל בלאו הכי צריך לדאוג על פרנסתו, דראינו שבני כשיצאו ממצרים היו ג"כ בלי תורה ואעפ"כ הוריד להם השי"ת מן במדבר..... ע"ה

דברי ישראל

עוד שם–זה שהאדם צריך להיות רגיל לומר, ג'ם זו לשוכה' הוא רק בשאדם אומר זאת על עצמו, אבל על חבירו צריך לעזור בכל מה שיכול, והוא ע"ד צחות ולא 'נחם' אלקים שלא נהג הקב"ה אצל ישראל כמו נחם איש גם זו שהי' רגיל לומר גם זו לשוכה..... ע"ה

וחכמים–ישראל עלו ממצרים כשמחה מפני שעלו ממ"ט שערי טומאה, ולא מחמת שהי' להם כסף וזהב, ואותיות 'חכמים', הוא 'ושמחים'..... ע"ו

אז יאמר–הקב"ה הי' רוצה שיהי' לישראל הכסף בדרך שאלה, לרמוז בזה דאין מלווין לו לאדם לא כסף וזהב אלא תורה ומעשים טובים בלבד, וזאת רמז משה כשלקח עצמות יוסף, בשעה שעסקו ישראל בביות מצרים..... ע"ו

לא ימיש–עיקר התפלה הוא ביום, ועסק התורה הוא בלילה, והעוסק בתורה ותפלה, הם משלימים זה לזה, דעד שלא ישקע התלחכות התפלה, עולה התלחכות התורה, וכן חוזר חלילה ולא תכבה..... ע"ו

ובני ישראל–ובני ישראל יוצאים ביד רמה, היינו 'בני ישראל וענען יוצא אז מהייבט אויף די האנד', ולא צריכין יותר..... ע"ז

ופרעה–כשפרעה ראה שאינו מועיל מה שענינה את ישראל, רצה להיות אוהב לישראל, וזה ופרעה הקריב, היינו קרבות ואהבת, אבל הקב"ה לקח העמוד הענן ויבא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל ולא קרב זה אל זה, שעשה פירוד ושנאה ביניהם שלא יהיה שום קרבות זה אל זה..... ע"ז

ויירא–כשאדם הוא טרוד, אז גם תפלה בלי כוונה הוא חשוב מאוד בעיני ה', והיינו תפשו אוימות אבותם, היינו שחטפו תפלתם בחפזן ובלי כוונה, ואעפ"כ נתקבלה ברצון, דאין הקב"ה בא במרוניא עם כריותיו..... ע"ז

אז יאמר–הקב"ה הי' מתאוה לתפלה שבני צעקו במצרים 'אבא אבא', ולכן גידה פרעה שירדוף אחריהם ולא הי' להם מוחין להתפלל רק 'אבא אבא', והיינו תפשו אוימות 'אבותם', אז אמר הקב"ה לכן הייתי מבקש לשמוע אותו הקול שכבר שמעתי במצרים..... ע"ז

עוד–כשמשליך אדם יתבו על ה', הוא פועל יותר מתפלה, ולכן אמר ה' למשה מה תצעק אלי, וכמו שבמצרים השליכו ישראל ילדיהן בשדות, וזה פעל בלי שום תפלה..... ע"ח

וירא–כשאדם מאמין שאין מקרה בעולם רק הכל בהשגחה פרטיות מן השמים, ואפילו תנועה קלה ואפילו צעדי רגליו ספורים בהשגחה, אז ע"י אמונה זו ניצול ממרה שחורה ועגמת נפש, אם אינו מתנהג בענייניו ברצונו ודעתו, ועיקר האמונה הוא ליותר מלהרהר חלילה על שום דבר שהוא במקרה והזדמן..... ע"ח

עוד אבמר–מקוה הוא סגולה לאמונה, ובמדינות שממעטין המקוה נתרבה אפיקורסות, ורמז 'ויאמינו בה', בני 'מקוה'..... ע"ח

אז יאמר–המן הי' שורש הפרנסה, והעיקר לפרנסה הוא אמונה, ולבוא לידי אמונה הוא ע"י כח התורה..... ע"ט

אכלוהו–אם אוכלים מאכלי שבת לשם קדושת שבת, הוא פועל כמו בחול ע"י תעניתים וסגופים, וזה רק כשאנו אוכל לשם אכילה נסה – הרגשת שבת נתחלק, פשוטי עם מרגישים כשאומרים הפיומים של שבת, חסידים, כשאומרים פסוקי דמורה, וצדיקים העיקר בשעת אכילה..... ע"ט

היום–רמז מוסר, דיום שפנה מן האדם אין כאפשרי למצוא עוד, וזה 'היום' לא תמצאוהו בשדה..... ע"פ

קח צנצנת–עיקר שורש הפרנסה הוא מכח התורה, לכן הניחו צנצנת א' לפני העדות, ומי שהוא דבוק בתורה או כל ישראל מתפללין עליו, כמו שאומרים בקדיש דרבנן, על ישראל ועל רבנן ועל כל מאן דעסקין באורייתא וכו' יהא לבון חיון ארוכין ומזוני רויחי וכו'..... ע"פ

או יאמר-ע"ד צחות משה רבינו אמר "ראו" כי ה' נתן לכם את השבת, מפני ששבת הוא זיווג של ישראל, ואסור לאדם שיקדש את אשה עד שייראנה, שמא יראה בה דבר מגונה וכו', וע"י שראו שהניחו המן מערב שבת עד הבוקר ולא הבאיש ודמה לא היתה בו, אז ראו שאין בו דבר מגונה .....פ"א

תורת אבות

ואמר- כשקועים בארצות אינם יכולים לדבר דברי תורה ותפלה, וזה נבוכים הם /בארץ/, אז סגר עליהם המדבר, היינו דיבורי תו"ת.....פ"א
זה אלי-אם יהודי אומר 'זה אלי', אזי אומר הקב"ה 'ואנוהו' אדור עמו, אבל אם אומר אלקי אבי, שאינו מתייגע להשיג כ"א ממעשי אבותיו, ע"ד מצות אנשים מלומדה, אומר הקב"ה וארוממנהו הנני מתרומם עמו .....פ"א
אמר-היצה"ר מכניס רצונו באדם, ומביא אותו לעצבות ומרה שחורה, אבל מיט'א בלאז פון התחוקות/, יכולים לדחות כל העצות של היצר.....פ"א
למען-העיקר הנסיון שילכו עם ה' גם שהוא בבחי' 'לא', שאין לו מוחין, וזה למען אנחנו הילך בתורת אבי' לא'.....פ"א
אכלוהו-צריכים להתענג מיום השבת עצמו, ויך אנעסן מיט'ן מאנ, וזה אכלוהו היום .....פ"א
ויהי ידיו-אמונה צריך להיות למעלה מהרגשת הלב, ובשכר שיהודי משתמש באמונה יתירה, מאיר לו ה' את האמונה כשמש.....פ"א

בית אברהם

מה תצעק-מרצון עד המעשה הוא מרחק גדול, וצריכים לבקש מה' להכניס הרצון בהמעשים.....פ"א
מה תצעק-בצעקה לבד לה' אינם משיגים כלום, והוא כמו הביכר שבוכה והוא נכנס אל הפה, רק צריכים להסיע מדרך הרעה ולנפות לדרך הטוב .....פ"א
מה תצעק-הקב"ה מוכן תמיד לעזור לאדם, אבל צריך האדם לעשות מה שמוטל עליו, ואז יוכל לצעוק לה'.....פ"א
ויאמר-אצל הרה"ק מוויטעפסק זי"ע, ה' כל שבת אצלו כאילו לא מעולם לא ה' שבת, ולא תהי' עוד שבת אחרת - צריך לחוס על כל רגע של שבת, דשבת אסורה בחסד הדעת, ק"ו מתפילין שיש בהן אזכרות אסור בהיסח הדעת, שבת קודש שהיא שמא דקודשא ב"ה על אחת כמה וכמה.....פ"א

דברי שלום

אז-צריך האדם להתבונן קודם התפלה, ולא להיות רץ וחוטף התפלה, דתפלה רחמי הוא, וצריכין לערוך מקודם מחשבתו בישוב הדעת קודם התפילה, וזה אז ישיר, בלשון עתיד לעמוד מקודם ולכוון מה שהולך לעשות ולתקן בתפילותיו ולכוון לבו, וזה שר לא נאמר אלא ישיר לעתיד.....פ"א

ארץ צבי

אז ישיר-ע"י זכירת יציאת מצרים מעוררים כל ההארות שהיו אז, ונמשך לנו הארה מגאולה העתידה - מפני זה אין נוסח הברכה של קידוש היום כמו בלילה, מפני שכיום צריכין כבר להרגיש הקדושה בלי שום דיבור.....פ"א
מה שנשאר-כל השפעת הפרנסה הוא מן המן, וכל עסק הפרנסה הוא רק לבוש, וכמו שהרה"ק מבארדימשוב הראה פעם לאומנים, כשעשו חשבון הוצאות והכנסות, שהיציאה יתירה על הפרנסה, ורק לה' הישועה והוא נותן להם לכל בשר.....פ"א

שיר ידידות

ויאמינו-ע"פ מעשה מהרה"ק מצאנו זי"ע, שהאמונה צריך להיות קודם בחקב"ה, ואח"כ ובמשע עברו.....פ"א

שיר חדש

בהפטר-לכן אמר יעל בא ואראך, ולא לך, דרצתה לרמוז לו שאיסור היא לילך אחורי אשה, רק הוא ילך לפניו.....פ"א

טיב לבב

ויהי בשלח-יש מדרשים חלוקים, דאמרו חז"ל אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים, מזה נראה שעצה טובה לשלוח הגדול מחוץ לעיר, שלא יהא גם הוא חבוש, ואז יהא תפלתו עליהם יותר נשמעת, אבל מצינו ג"כ שיפה תפלת החולה מתפלת אחרים עליו והיא קודמת להתקבל, ולפ"ז יותר הגון שישאר המניין עם עמו ויהא גם הוא בצרה ותהי' תפלתו יותר מקובל, וזה ה' כוונת פרעה כמה שלא השתעבד גם עם שבט לוי, דידע שהם בני עליה ומתפללים על צרתם של ישראל, וסבר שאם ישתעבד עמהם ויהיו גם כן בצרה עי"ז יעשה תפלתם יותר רושם למעלה, שתפלת החולה יותר נשמעת, אבל כשראה שהשי"ת הושיעם והוציא את בני ישראל ממצרים, אם כן ידע שמעו בדעתו, ויותר היה לו לשעבד גם את שבט לוי, ע"כ התחרט על מה שלא שיעבד גם בהם.....פ"א
ויהי בשלח-כשמתחברים ישראל אל האומות או יש להם שנאה עלינו, אבל אם מתרחקים מהם אין שנאתם גדולה כ"כ, ולכן הסכים פרעה לשלח את העם דסבר דפשוטי עם יסיתו את ישראל לעבוד ע"ז, אבל כשראה שגם הם נתעלו, אז דרף אחריהם, והיינו ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל 'העם'.....פ"א

דברי וואל

ויהי בשלח-רוב בני אדם נשפעים מהנהגת המדינה, דשרים של מעלה הם המביאים לכל תאות יצה"ר, ורצונם למשוך האדם אחר תאוות יצה"ר, ובפרט לאיש הישראלי, לכן כיון שידעו ישראל שמעשיהם של האומות במקומות שהם נמצאים הם מקולקלים מכל האומות, וייראו ממלחמה של ל"א מלכים שיתגברו עליהם כל שרי האומות להחמיאם, ע"כ חשבו שמוכ להם יותר לחזור למצרים, שהמצריים כבר ראו את חיד הגדולה ונסי קרי"ם שעשה השי"ת בשביל ישראל, ושם יקל להם להתגבר מול תאוות האומות, דכבר נכנעו מפני כובד המכות וגם ראו התגלות הנסים שעשה ד' לאהבתו את ישראל, אבל רצון הבוי"ת ה' למנוע מחשבה זו מלבם, וכן הקיפם מ' שנה במדבר, שיהיו התורה נכללת בנופן, וע"י התוה"ק ישיגו דרך האמת ורצון הבורא, ולא יעלה על דעתם לשוב.....פ"א
באופן אחר-תועלת וטובה גדולה נצמח לכל דורות ישראל, ממה שהקיפם הקב"ה לישראל דרך המדבר, וזה המעם מספיק שהוצרכו ישראל לסבב דרך המדבר, דאלמלי הלכו דרך ארץ פלשתים, ה' נשלל מהם הנסיון הגדול, ובזכות הנסיון הזה יתקיימו ישראל בגלותם ויבואו לעזה"ב - פן ינחם העם בראותם מלחמה, היינו מלחמת היצר הרע שהוא שרו של עמלק, ועי"ז ושבנו מצרימה, יחזרו לבחי' מעשה ארץ מצרים, ע"כ הכין הקב"ה כח וזכות של דור המדבר להיות זכותו וכח קדושתם מניגא ומצלת לכל דורות ישראל, והסיבן דרך המדבר, ויהי להם הזכות של לכתך אחרי במדבר - כל עוד שהאדם מצטער ומתחרט על המחשבה רעה, השי"ת עוזרו ומצילו מידי מעשה, אבל אם ח"ו ימצא מרגוע לנפשו ויקבל תנחומין על התחפכות המחשבה, אז עלול ח"ו ליפול לתועבת מצרים.....פ"א

באופן אחר-גודל איסור שלא ליקח ממון מאנשים שאינם מהוגנים, וע"י נעשים משוחד להם, וזה ה' נסיון של א"א כשהשליכו נמרוד לכבשן האש, דהכע"ד הסית אותו שאם ישתחוה פ"א, יוכל אח"כ להמשיך לבות בני' לאמונה אבל אברהם לא רצה בזה, וויתור על הכל - כביזה גם אם נותנים דעת על זה יכולים לעשות משוחד, ושוחד שאני משאר עבירות, דגם מי שאוהב השוחד ויש לו אפי' רק דמיון לקבלו נעשה עי"ז עצמו משוחד.....פ"א
באופן אחר-אלמלי ה' נאולת מצרים גאולה שלימה, אז לא ה' מתחרט פרעה מה ששלח ישראל מארצו, שהי' משיג גודל התועלת שהגיע גם אליו מה שנתקדש על ידו ש"ש, ורק מפני שלא ה' עדיין השלימות הנמור, לא באו האומות להשגה זו לראות האמת, ע"כ צווה ווי על ששלח את ישראל מארצו - ה' למשה רבינו כח תפלה שהי' מברית הגאולה כמו ר' חייא ובניו, ועד"ז היה תפלת משרע"ה כשעמדו ישראל על הים, ורצה לפעול בתפלתו שתהי' גאולה נצחיות, אבל לא הניחוהו מן השמים דלא ה' אז עדיין זמנו - אחר מסמיני הגאולה הוא, כשראו ישראל מטה משה רבינו ביד הגואל העתיד, הוא הגואל האמיתי, ולמעם זה אמר הקב"ה למשה הרם את מטהך ונמח את ירך, מוחמת כח הגאולה שנגנו בו עד שיבוא מלך המשיח, וע"כ ה' גם קריעת ים סוף ע"י נמיית ידו של משרע"ה ולא באמצעות המטה, וצוהו הקב"ה להרימו כלפי מעלה להורות שבחי' הגאולה הוא ביד הקב"ה לבדו, עד שיעלה רצון העליון וימסרנה ביד מלך המשיח.....צ"א

ויהי בשלח-ע"פ דרך הטבע לא הי' יכול עבד לברות ממצרים, וישראל הלכו משם שלא ע"פ דרך הטבע רק בדרך נם, והכל הי' בדרך כשפים, ובני אפרים שיצאו קודם הזמן, וכ"כ הערב רב שיצאו עם ישראל, שלא היו ראויים שיעשו להם נם, אבל להם הי' מסייע כוח הטומאה וכשפים שיוכלו לצאת, דבני אפרים לקחו נאולה קודם הזמן ועברו את פ' ה', וערב רב היו לאבן נגף לישראל במדבר שהם עשו העגל וגם שאר חטאים.....

ויהי בשלח-הדרב המוסכם באסיפת הרבים יותר מקובל מהמוסכם ביחיד, אבל זה רק אם הנאספים אין כוונתם להנאת עצמם, משא"כ אם כוונת כל אחד לפי ענינו ולטובתו, או אין לסמוך עליהם יותר מעל המוסכם מאיש פרטי, לכן כל זמן שהיו הערב רב מעורבין בישראל, היו מכניסים פירוד לבבות בישראל, ואף שהם היו עדה גדולה לא היו נחשבים כ"א ביחידים, וע"י שהפירוד נעשו ישראל קהלה אחת בהתאחדות הלבבות לעשות רצון הבורא, וכ"כ כל זמן שהי' רשעים במצרים מעורבים עם ישראל לא הכיר פרעה גודל מעלת ישראל מחמת הרוב הגדול שהתנגד להעתם, אבל כשיצאו ישראל ממצרים ומתו הרשעים בנ' ימי אפילה, והע"ר לא היו מעורבים כ"כ ביניהם, שעמדו חוץ לעננים, אז השיג פרעה חשיבותו של ישראל, וכח הגדול שיש לאומה זו בשעה שהם נפרדים מן הרשעים ונקהלים יחד, וע"כ צווה ווי' שיצא מידיו אומה חשובה כזו.....

ויהפך-אם מקבלים צדקה מרשעים נותנים להם חיות וזכות חרש, וזה הי' מעותו של פרעה דאף שהוכה במכות נוראים עד שהוכרח לשלחם, דימה בנפשו שנענש משום חוסר זכותו אבל לאחר שהשאלו לישראל כלי כסף ושמלות סבור הי' שמעבשיו ניתוספו זכויותיו ויגינו עליו מעונשים ויסורים, וסמך שבכח הצדקה זו ינצל מן העונשים, אבל לפי האמת לא ניתוסף להם שום זכות, דכל זמן שבנ"י היו משועבדים תחת ידם לא נמלו מהם דבר, רק בתורת שאלה, ואחר שהוציא הקב"ה את בנ"י ממצרים או נהפכו המצריים להיות כדון עבדים לישראל, כי יצאו ע"ש זכות העתיד שיקבלו התורה ואז האומות הם עבדים בזמן שעושים רצונו של מקום, וממילא כל מה שקנה עבד קנה רבו והרכוש שלהם הוא ולא ניתוסף למצרים זכות עבדו זה, כיון החזיקו ישראל בשלהם.....

ויהאמר-בקריעת ים סוף נתברר לישראל שכל הניסים הם מהקב"ה, ע"י התינוקות שנתגדלו בשדה במצרים ואכלו שם לחם מן השמים וניזונו מן הקדושה, ונבנו על יסודי הקדושה בלא תערוכות מאכל גשמי, ובחבדלה גמורה מכוחות הטומאה, ע"כ הכירו הם הבו"ת על הים והשיגו שכל הנסים שנעשו לישראל עד עכשיו ביצי"מ קריעת ים סוף הם מסמרא דקדושה ע"י הקב"ה ואין בו תערוכות מכוחות הטומאה, וזה שאמר מרע"ה לבנ"י הכמחה התיצבו וראו את ישועת ה', דחוץ מהישועה יהי' להם עוד ישועה גדולה שיראו ויבינו מהו ישועת השי"ת, ומילת 'היום' קאי על כל דור שקורין אותו, והוא שהי' להבטחה זו קיום נצחי לדורות, להשיג הבטחה אמיתית איזהו ישועת ה' - משרע"ה אמר לישראל התיצבו ולא תעשו שום פעולה רק לבטוח בישועת ה', ועי"ז וראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום, שתוושעו בזכות עצמכם ותוכלו לראות הישועה כמו עיניכם, ולא כמי שאינו זוכה בזכות עצמו שאסור להסתכל.....

ברשי"ז כדי לקיים וברכתך בכל אשר תעשה, ע"י עקימת שפתיו, כנון ע"י תפלה זה הוא דוקא כמי שמקדש דיבורו, אבל בלאו הכי אין דיבורו פועל כ"כ וצריך לעשות השתדלות בפועל, לכן משה שקידש דיבורו, לא הוצרך לשום השתדלות לזכות לרכוש גדול, ופועל בדיבור גרידא, אבל שאר ישראל הוצרכו לעשי', ויוסף ששמר דיבורו שאמר כי פי וכו', השפיע דגם בלי דיבור יבא השפעה, ויקח משה את עצמותו של יוסף, היינו בחינתו.....

ויקח-בג' ימי אפילה חפש משה עצמות יוסף, ואף שישראל הלכו אז לראות כליהם של המצריים, עכ"ז הי' מספיק רק ברא' בעלמא ובזמן קצר ואח"כ לילך עם משה לחפוש את עצמו יוסף, וזה נחשב לחסרון לישראל מה שהתעסקו לראות הביזה לב הג' ימים - בכל פסיעה ופסיעה שנתייגע משה למצוא ארנו של יוסף קיים מצוה וקיבל שכר ע"ז.....

אז ישיר-בזמן שבין מנין ראשון לזמן שני שמנו את ישראל לא מת א' מישראל, אבל זה הי' רק אצל ישראל, אבל הערב רב לא זכו לזה, וכמו האומה"ע שיהיו גרים גרורים לעתיד לבא, עכ"ז לא ישיגו מעלה זו שיעדר מהם המיתה - תפלה צריך להיות בפה דוקא כיון דכל אדם יכול לזכות להתפלל, וע"י הקול יעוררו גם אחרים להתפלל, אבל לומר שירה ע"י צריכים זכות גדול, והי' באמת סני במחשבה, וכמו האבות שגם הם אמרו שירה רק במחשבה, רק בים הי' צורך לומר שירה בפה, כדי שישפיעו על הערב רב שהם ג"כ יאמרו.....

ויהאמר ה'-פגם חטא הידוע חמור מאוד, עד שבמקום אחד כתב הזוה"ק דאינו מועיל תשובה, אבל הכוונה הוא רק על תשובה מיראת העונש, אבל תשובה מאהבה מועיל גם על חטא זה, והאהבה להשי"ת הוא מיסוד המים שנקראת תאוה, וכ"כ אם מתעורר נפש האדם להשתוקק להשי"ת להיות דבוק בו ית' במסנ"פ באמת, גם זה נמשך מיסוד המים, ויכול ע"י לעלות למדרגות גבוהות ונשנובות, ותכלית כל הנסים שנעשו לישראל הי', להעלות יסוד המים לשרשה, באהבה והשתוקקות להשי"ת ע"י חביבות הנם והכרה אמיתית בהשפעה אלקית, וגם של קרי"ם הי' ג"כ להמשיך פעולה זו, דהי' צורך להפריש את ישראל מתאוה מצרים, וע"י גם קרי"ם הופרשו מתאוה האסורים וכאו לתאוה דקדושה - הכלעות מטה אחרן את ממות החרטומים, אין הכוונה שכלע אותם ממש אלא שמתה אחרן התגבר על ממותם, ונסתלק ונאבדו לגמרי מן העולם, ולכן לא נתעבה מטה אחרן אחר כך כיון דרק נאבדו, רק היות החרטומים אמרו שכוחות הטומאה דחו כח הקדושה, לכן צוה הקב"ה למשה שישלך המטה בקרי"ם, דישועתן של ישראל צריכה שתבוא רק מצד הקדושה, באופן שלא יהי' מקום למעות ולהעלות על הדעת, שיבוא ישועה לישראל ע"י מינים וכופרים.....

ויהאמר ה'-בשעה שנכנסו המצריים לתוך הים שהוא מקום סכנה נכנע להם ועשו תשובה, ולכן היו ישראל יראין ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כו', לא מפאת חסרון אמונה, רק מפני שהמצריים עשו תשובה ומענת המקמרג חזקה מה בין אלו לאלו, ואח"כ כשיעלו המצריים מן הים יחזרו לרשעם, וגם המצריים ע"ד כן ירדו למקום סכנה, דסמכו על המענה מה בין אלו לאלו - יש מעלה נשגבה במדרגת הצדיקים, שני הפכים בנושא אחד, שהם יראים שמא יגרום החטא ואינם ראויין לישועה, ובו בזמן אמיץ להם בבטחון אמיתי בהקב"ה, ובני ישראל שבאותו הדור לא היו שלמים כ"כ במדה זו, וכיון שיראו שמא יגרם חטאם להמסר בידי המצריים, לא היו יכולים לחזק עצמם בשלימות הבטחון, לכן לא נקראו מחסרי אמונה אלא קמני אמונה, דהיראה באה להם מחמת גודל ענותנותם - הנם של קרי"ם נמשך לנו בכל דור ובכל שנה, דכמו בשעת ק"ם הי' קמרוג גדול על ישראל, ולא הי' לישראל זכותים שינצלו והוצרך הקב"ה להציל אותם בשביל כבודו ית"ש, שתכלית התגלות כבודו הוא רק ע"י ישראל, כ"כ בכל זמן שאין לישראל ח"ו די זכותים, הקב"ה מצמיח להם ישועה בשביל כבוד שמים כמו שהי' בקרי"ם, והישועה הזאת מתעוררת בכל שנה ושנה.....

ויהאמר ה'-מישועתן של צדיקים נמשך צנור ומעיין ישועה לכל דורות ישראל, שיוושעו מעין ישועה זו כשיצטרכו אלי', לכן הי' רצונו ית"ש שלא יתפלל משה רבינו בשעת קריעת ים סוף, אף שהקב"ה מתאוה לתפלתו של צדיקים, אבל בשביל דורות הבאים שיחסר להם כח התפלה, ויצטרכו לבחי' עזרה מבלי בקשה, ע"כ מנעו הקב"ה למשרע"ה מלהתפלל, כדי להמשיך בחי' זו לדורות שיזכו למרם יקראו ואני אענה.....

עוד אפ"ל-מי שאינו מחוייב לומר שירה ורק רוצה לומר בתורת נדבה, אז צריכה השירה להיות יותר נאה ומפוארת, מאלו הי' אומרה בדרך חובה, לכן דורות הראשונים שנעשו להם נסים בזכות דהי' להם מע"מ, ע"כ לא היו אומרים שירה, דלא רצו לומר בתורת נדבה, דלמא לא יאמרו כיאות לכבוד המלך ונמצא שאינו מודה רק ח"ו להיפך, אבל בקריעת ים סוף שקיטרג עליהם שר של ים, והנם שנעשה שנבקע הים לא הי' בזכות ישראל, רק שהקב"ה ברוב רחמיו ריחם עליהם ועשה להם נם ע"כ היו מחוייבים לומר שירה מצד הדין, ואין למנוע מחשש דילמא לא יאמרו כהוגן, דהרי הוא מחוייב לומר כפי השגתו.....

אז ישיר-משה וישראל היו מסופקים אם יאמרו שירה, כיון שראו שכל הדורות שלפניהם לא אמרו שירה, אבל מיד שעלה בלכם לומר שירה, מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, ונעשה מזה צירופי אותיות אלו אז ישיר משה ובנ"י את השירה הזאת, ובראותם צירופי אותיות אלו, מיד אמרו שירה - אף דכוונת הלב הוא העיקר, אעפ"כ יש יתרון במוצא שפתים, דלפעמים המחשבה בלבד אינה זכה ובוררה לש"ש, וסגולת הקול מעורר הכוונה, ולכן לא הוצרכו האבות לומר שירה בפה, כי היו דבוקים במחשבתם בה' תמיד, אבל ישראל אצל קרי"ם הנם שהיו ג"כ במדרגה מאוד נעלה מ"מ עלה על ראשם מורא, אולי לא יעמדו במדרגה זו ולא יהיו כל מחשבותם זכה לש"ש, ע"כ פתחו לומר שירה בפה ובקול, כדי להניע ע"י התעוררות הקול לכוונה אמיתית לש"ש.....

ויהאמר ה'-הי' אפשר שירד המן בשבת לצדיקים, דליכא לגבייהו איסור תחומין והוצאה, שירד על פתח בתיהם, רק דמפני שלא הי' רוב הדור במדרגה זו, ע"כ לא ירד אף לצדיקים משום לא פלוג, אבל אלמלי הי' כל ישראל במדרגה שירד

להם המן על פתח אהליהם, ה' יורד המן גם בשבת, לכן הציווי וה' ביום הששי נאמרה על תנאי, דמשרע"ה ה' מצפה שלא יצטרך לצוות את ישראל בכך, דעדיין ה' תלוי בבחירתם אולי יזכו במעשיהם וירד להם המן גם בשבת - החיוב על כ"א מישראל אף אם עוסק במו"מ או במלאכה, לקבוע עיתים לתורה, ואל ידמה בעיניו שבוה מחסר פרנסתו, רק צריך להאמין שנמשך השפעת פרנסה לעוסקי תורה מפ' המן, והנסיון במן ה' ג"כ בעסק התורה במענה מהיכן נתפרנס, אבל כיון שנמשך מירידת המן השפעת פרנסה לכל עוסקי תורה, נדחה מענת זו, והנסיון הזה קיים לכל הדורות הילך בתורתו, היינו לקבוע עיתים לתורה, ואף בדור שבה התורה בשפלות מאוה, מ"מ אם הולכין בדרך התורה וקובעים עיתים לתורה כ"א כפי יכולתו, נמשך לו השפעת פרנסה מהמן..... ק"ד

ובוקר-פרעה וחכמיו חשבו דלחכות עם רב בחנם, תהי' בגידה גדולה, לכן רצו לעשותה דרך חכמה, שלא ירגישו בזה, לכן לקח יועצים צדיקים, ועי"ז יכלו לחפות על מעשיהם הרעים ולתת רשעתם, ויתרו השיג כוונתם וברח מהם, אבל איוב לא השיג זאת, ואולי ה' לו חשבון שמוטב יותר לישב עמם ולהציל מה דאפשר, אבל עכ"ז נחשב לו כל הרשעות שעשו המצריים כאילו הוא ה' עושה, ע"י שישב ונתחבר להם וחיפה על מעשיהם, ועי"ז נתן חיווק לרשעים לעשות רשעתם, ואף שלפעמים מיחה קצת במחאה חלושה אין זה נחשב לבלום, כדל"א ה' היו דבריו נשמעים כלל, ועל זה הגיע לו עונש שנדון ביסורים - רק ע"י שנמצאו איזה מישראל שהתחברו עם הערב רב, עי"ז קבלו חיווק ואומץ להסית את ישראל, ואותם שנתחברו אל הע"ר הם היו הגורמים אל התלונה, וזולתם לא היו ביכולת הערב רב בעצמם להסית את ישראל - לכן לא זכה יתרו להיות כמ"ת מפני שהוא ה' גם באותו עצה מתחלה, ומרם שברח ה' להמצריים חיווק ע"י ישיבתו ביניהם, והיו ל' חלק קצת בשעבוד ישראל, ואף שברח ועשה תשובה מ"מ לא ה' ראוי לשמוח בשמחתם - הערב רב לא עברו את הים כלל, שהם לא האמינו בכח הנס שיעמוד הים כך עד שיעברו, וה' להם חשבון שיחזרו למצרים בלית ברירה, רק אחר שעלו ישראל מן הים באותו צד עצמו שירדו נתחברו עוה"פ הע"ר לישראל והלכו עמם במדבר - חששו ישראל שהמצריים יעלו מן הים ע"י התשובה שעושיה, ולא מחמת חסרון אמונה ח"ו אמרו כן, רק שבערך דור דיעה נחשב גם מחשבה זו למיעוט אמונה, דאחר שמרע"ה צוה להם לילך אין להרהר, וע"כ קראו אותם חכו"ל לקמני אמנה..... ק"ה

תורת אמת

ויאמינו-אמונה הוא כשיש מסך המבדיל ואעפ"כ הוא מאמין, וזה ה' במצרים כשראו ישראל שהמצריים הם מושלים בכיפה, ואעפ"כ האמינו או בה, אבל אח"כ כשהורו מצריים בה' לא ה' ניכר הברל ביניהם, לכן עשה ה' לפני ים סוף, שיתגברו עוד הפעם באמונה, ויהי' זה האמונה תקוע בידם שלא תמוט..... ק"ה קח צנצנת-פרשת המן הוא לרמו לדורות, שנכלל דבר שיהי' קשה על האדם, יתנהג כמו בקריעת ים סוף להיות להם אמונה ואז יושעו בכל, דבאמת הכל מוכן לאדם רק שחסר אמונה, ותיכף כשיאמין אז נתעורר השפע..... ק"ה

מגן אברהם

אז-השירה בים ע"י משה רבינו וישראל ה' גם הכוונה בשביל ישראל בדורות הבאים, וזהו מה שאנו אומרים השירה בכל יום, ובפרט בשבת שירה, צריכים להתאמץ בתפלה שיכנסו ישראל לארץ, וע"י תפלות ישראל מוסיפים כח בביכול בפמליא של מעלה..... ק"ה

ייטב לב

בהקדם-כשאדם רוצה להתפלל אז יאחז רעדה ובושה האיד להתפלל, אבל כשרואה שגם המלאכים אומרים קדושה, א"כ אין סוף לענוותנותו ית, לכן האדם ג"כ ראוי לומר..... ק"ה

הוא הלחם-העיקר באכילה הוא, שע"י יחי' לו כח לעבוד ה', וזהו מה שהמן נשתנה מעמו, היינו מעם הרוחניות שבו ה' כפי כוונת האדם..... ק"ה ויבא-יעקב אבינו רמז כמה ששם אפרים לפני מנשה, שלא יסורו מדברי חכמים, רק מחמת אריכות הימים כמצרים נשכח מהם דבר זה, מפני כך ה' כח לעמלק לבא להלחם עם ישראל, מפני שרפו ידיהם מהגדרים וסייגים - עמלק נתן כלב ישראל לבטל מבילת עזרא, כי המבילה מעורר מהרת חלב..... ק"ה

ישמה ישראל

וישא-כשראו בני' השר של מצרים ה' להם פחד, אבל משה אמר להם ששר של ישראל הוא ה' בעצמו, וכאשר ראו ישראל מה שהשינו או ע"י אמונה אף במצב השפלות, או אמרו שגם בגלות יכולים לזכות למדרגת גבוהות..... ק"ה במד"ר-לוה משליכין להעופות מזונות בשבת שירה, כי כמו שהעופות אין להם לחשוב איך מפרנסים, כ"כ אנו צריכים לידע כי ה' הוא הון אותנו..... ק"ה

קדושת יום טוב

ה' ילחם-ע"י שאדם מתפלל מודה שיש לו אמונה, ממילא בא לו עי"ז הישועה, ואין התפלה שינוי רצון רק בא לו הישועה בשכר האמונה - וע"י שמירת שבת מורים ג"כ האמונה, ואז יבא הישועה גם בלי תפלה..... ק"ה

ערוגת הבשם

עוד נראה לי-כשאדם מודה לה' על העבר, אם אינו מקבל תוספת עבודה על העתיד אין זה נאות, וזה ה' שבח של ישראל יורדי הים שאמרו שבח על העבר, ובאותו פרק קבלו עליהם ג"כ עבודה על העתיד..... ק"ה ויאמר משה-במצרים היו הדיבורים של ישראל בלי חיות, אבל כשיצאו ישראל ממצרים נשאם השי"ת למדרגות גבוהות והרגישו ישראל חיות בהדיבורים, וזה הוא פי החירות, וכיון דתשובה צריך להיות באותו מקום ובאותו זמן וכו', נטל מהם הקב"ה כח הדיבור ולא היו יכולים להוציא דיבורים זכים מפיהם, והתחילו לצעוק לה' בדיבור בכו, והקב"ה שמע דיבורם וקרע להם הים, ובתפלה זו פעלו ישראל, שגם בתפלה כזו בימי הגלות יהיו נענים..... ק"ה במדרש-בכל הענינים צריך האדם להתיישב מקודם, אם יעשנו או לאו, ולא יהי' נבהל, אבל בעבירה צריך לברוח ממנה, וראי' ממה שראינו אצל יוסף הצדיק, וממנו למדו ישראל כשיצאו ממצרים, דהי' להם להתבונן מקודם באיזה דרך יצאו כדי שחא יהיו צריכים לנס, אבל כיון שהרגישו שאם יתמחמו שם ישתקעו ח"ו במומאה, לכן ברחו משם בחפזון..... קט"ו אז ישיר-צריך האדם לגדל בניו בתורה מקודם שמלמדים אותם חכמות חיצוניים, דהרושם שנחקק בתחילה בלב האדם קשה למחות מוכרוננו, ומפני זה מקודם מתן תורה רצה השי"ת שיקנו ישראל בנפשם עיקרים שבלעדם א"א להתחיל בעבודת ה', והוא אמונה ובטחון - הודאה בדרך שיר הוא לרמו, דכמו אצל ניגון יש כמה מיני קולות ובהתחברותם נעשה ניגון יפה ונעים, לכן בזה שראו ישראל שכל השעבוד ה' להם למוכה..... קט"ו ויבא עמלק-היצר הרע כשרואה שאין יכול להפריע את האדם ע"י גדלות, אז מנסה אותו ע"י שיפיל את האדם לשפלות, דמעשיו אינם רצויים לה, אבל באמת צריך האדם להיות שמח בחלקו גם בעניני תורה ומצות, וגם המעט שחננו ה' הוא חסד ה' עליו, ולולי עזרתו לא ה' לנו אף כל דהו..... ק"ה

צבי לצדיק

א"י-מכיון שיששראל היו נותנים עצמם למיתה כשקפצו לים, הראו בזה שכבר נתיאשו מן החיים, ונחשבו עי"ז לבריאה חדשה, ובוה עצמם נשלם הזמן... ק"ה

